

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

*Role Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
v problematice mezinárodních únosů*

Plzeň 2018

Petra Mlejnková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

*Role Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
v problematice mezinárodních únosů*

Autorka: Petra Mlejnková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Miroslav Hromada, Ph. D.

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra MLEJNKOVÁ**
Osobní číslo: **R13M0143P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Role Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
v problematice mezinárodních únosů**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Právní úprava problematiky mezinárodních únosů dětí
3. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
4. Vybrané případy z praxe Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
5. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Miroslav Hromada, Ph.D.

Katedra pracovního práva a práva sociálního
zabezpečení

Datum zadání diplomové práce: **15. února 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2018**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

V Plzni dne 3. července 2017

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Role Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v problematice mezinárodních únosů*“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2018

.....
Petra Mlejnková

Poděkování

Na tomto místě bych především ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, Mgr. Miroslavu Hromadovi, Ph. D. za vstřícný přístup, cenné připomínky a rady, kterými mi byl nápomocen při jejím vypracování.

Zároveň chci poděkovat své rodině a přátelům za nesmírnou podporu a trpělivost, které se mi z jejich strany během celého studia dostávalo.

Konečně mé poděkování patří Mgr. Aleně Pavlíčkové za jazykovou korekturu předkládané práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	X
Předmluva	1
1 Úvod do problematiky mezinárodních únosů dětí	3
2 Prameny právní úpravy mezinárodních únosů dětí	6
2.1 Mezinárodní prameny právní úpravy	6
2.1.1 Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ...	6
2.1.2 Úmluva o právech dítěte	7
2.2 Unijní prameny právní úpravy.....	9
2.2.1 Nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000	9
2.2.1.1 Povaha nařízení jako právního aktu	9
2.2.1.2 Nařízení Brusel II bis – oblasti působnosti.....	10
2.3 Prameny právní úpravy v České republice.....	11
2.3.1 Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních	11
2.4 Vztah mezinárodních smluv a právních předpisů Evropské unie s vnitrostátními normami	12
2.4.1 Mezinárodní smlouvy a normy vnitrostátního práva	12
2.4.2 Právní předpisy Evropské unie a normy vnitrostátního práva	13
3 Vymezení pojmu „mezinárodní únos dítěte“	14
3.1 Další klíčové pojmy z oblasti mezinárodních únosů dětí.....	17
3.1.1 Právo péče o dítě	17
3.1.2 Dítě.....	19
3.1.3 Obvyklé bydliště dítěte	21
3.1.3.1 Obvyklé bydliště dítěte útlého věku	23
3.2 Trestněprávní aspekty únosů dětí	24

4 Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.....	26
4.1 Historie vzniku Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí	26
4.2 Organizační struktura Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí	27
4.3 Předmět činnosti Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.....	27
4.3.1 <i>Agenda mezinárodních únosů dětí v číslech</i>	28
4.4 Postavení ústředního orgánu	30
4.4.1 <i>Ústřední orgány podle Haagské úmluvy</i>	30
4.4.1.1 <i>Úkoly ústředních orgánů dle Haagské úmluvy</i>	33
4.4.2 <i>Ústřední orgány podle nařízení Brusel II bis</i>	34
4.4.2.1 <i>Úkoly ústředních orgánů dle nařízení Brusel II bis</i>	34
4.5 Úloha dožadujícího a dožádaného orgánu	34
4.5.1 <i>Spolupráce s ústředními orgány některých států</i>	38
4.5.2 <i>Spolupráce ústředního orgánu se styčným soudcem</i>	42
4.6 Preventivní činnost ústředních úřadů.....	43
5 Vybrané případy z praxe Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí ...	45
5.1 Příklad I. – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jako dožadující ústřední orgán	45
5.2 Příklad II. – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jako dožádaný ústřední orgán	46
5.3 Příklad III – porušování mezinárodních závazků	49
6 Smírné řešení rodičovských sporů	52
6.1 Základní charakteristika mediace	52
6.2 Rodinná mediace	60
6.2.1 <i>Účastníci rodinné mediace</i>	61
6.3 Specifika mediace v případech s mezinárodním prvkem.....	62
6.4 Mediace prováděná Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí.....	64
6.4.1 <i>On-line mediace</i>	67
6.4.2 <i>Transformativní metoda mediace</i>	67
6.5 Odborná příprava mediátorů	68

Závěr.....	71
Summary	73
Seznam použitých zdrojů	75
Odborné publikace.....	75
Komentářová literatura	77
Právní předpisy a další primární zdroje	77
Sborníky	78
Časopisecká literatura	79
Soudní rozhodnutí.....	80
Důvodové zprávy.....	80
Internetové zdroje	80
Ostatní	86
Příloha: <i>Žádost o navrácení ve smyslu Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí</i>.....	87

Seznam použitých zkratk

ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
Haagská konference	Haagská konference o mezinárodním právu soukromém
Haagská úmluva	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí
nařízení Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSN	Organizace spojených národů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o právech dítěte	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte
Úřad	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Ústava ČR	Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
ZoSPOD	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSS	Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů

Předmluva

Mezinárodní únosy dětí byly ještě v dobách nedávno minulých považovány spíše za výjimečnou a okrajovou záležitost. Svět otevřených hranic však pohled na tuto problematiku zásadně změnil. Dnes se téma dostává stále více do popředí a přitahuje pozornost jak médií, tak i široké veřejnosti.

Téma mezinárodních únosů dětí je nejen aktuální, ale rovněž velmi zajímavé. I proto se autorka rozhodla tomuto tématu věnovat ve své diplomové práci. Předkládaná diplomová práce se však nebude zabývat mezinárodními únosy dětí ve své obecnosti, nýbrž bude zaměřena na konkrétní oblast či přesněji řečeno instituci, jež v České republice kromě dalších agend působí právě v problematice mezinárodních únosů dětí, v níž sehrává velmi důležitou roli. Jedná se o instituci státní, která dnes nese název Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Cílem předkládané diplomové práce je přiblížit postavení a činnost Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí při mezinárodních únosech. K naplnění vytyčeného cíle autorka zamýšlí použít především analytické a syntetické metody zpracování. Za tímto účelem bude ke zpracování práce použito rozličných zdrojů. Práce bude vycházet z příslušných mezinárodních a evropských právních předpisů vztahujících se k dané oblasti, zejména pak z Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a evropského nařízení Brusel II bis. Dále bude vycházet z odborných publikací, monografií, odborných článků, sborníků a dalších příspěvků; na některých místech též z relevantních soudních rozhodnutí. Vzhledem k nadnárodnímu přesahu problematiky bude rovněž použita zahraniční literatura.

Diplomová práce bude pro větší přehlednost systematicky rozdělena do několika kapitol. První kapitola představuje obecný úvod do problematiky mezinárodních únosů dětí. Ve druhé kapitole bude následovat stručná charakteristika nejdůležitějších pramenů právní úpravy ze sledované oblasti. Pozornost bude věnována právní úpravě mezinárodní, právní úpravě na poli Evropské unie i vnitrostátní právní úpravě. I přesto, že hlavním tématem práce je Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, považuje autorka pro správné pochopení problematiky za nezbytné se v práci věnovat i samotnému pojmu „mezinárodní únos dítěte“ a tento vysvětlit. Proto bude třetí kapitola práce věnována výše uvedenému pojmu a jeho vymezení. Čtvrtá kapitola pak již bude pojednávat o stěžejním tématu diplomové práce, tedy o Úřadu pro

mezinárodněprávní ochranu dětí. Obsahem kapitoly bude mimo jiné jeho historické pozadí, agenda, jíž se zabývá a především role Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí při mezinárodním únosu dítěte. Následující pátá kapitola bude demonstrovat teoretická východiska z předcházející kapitoly na několika praktických příkladech. Závěrečná šestá kapitola bude věnována jednomu z možných mimosoudních způsobů řešení rodičovských konfliktů, jehož zprostředkování Úřad pro mezinárodněprávní ochranu nabízí, a sice mediaci.

Možný přínos této práce lze spatřovat v tom, že může sloužit k bližšímu a detailnějšímu seznámení se s Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí, s jeho agendou a činností. Práce může rovněž posílit zájem o problematiku mezinárodních únosů dětí jako takovou.

1 Úvod do problematiky mezinárodních únosů dětí

V dnešním světě čím dál tím více osob cestuje za hranice svých domovských států, ať už se tyto stěhují za studiem či za prací anebo je jednoduše cestování jejich zálibou a vydávají se za dobrodružstvím a poznáváním cizích kultur. Lidé se tím dostávají do častějšího kontaktu s osobami různé státní příslušnosti a vznikají mezi nimi přátelské, partnerské a potažmo také manželské vztahy. Uzavření mezinárodního manželství, tedy manželství, kdy každý z manželů je státním občanem jiného státu, je tak možné považovat za zcela přirozený důsledek zvýšené a neustále rostoucí mobility občanů z různých států.¹ Pro ilustraci situace v České republice autorka uvádí několik údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem (dále jen jako „ČSÚ“). Ze statistik ČSÚ týkajících se sňatečnosti obyvatelstva vyplývá, že v roce 2016 bylo v České republice uzavřeno celkem 50,8 tisíc manželství, z toho bylo celkem 5 153 sňatků, v němž alespoň jeden ze snoubenců byl cizincem (tj. celkový podíl 10,2 % na všech sňatcích ve sledovaném roce).² Vůbec největší podíl mezinárodních manželství na celkovém počtu uzavřených sňatků v rámci České republiky za období posledních deseti let byl zaznamenán v roce 2014, kdy tento podíl činil celkem 11,4 %.³ Dlouhodobě se hodnota podílu mezinárodních manželství na celkovém počtu sňatků uzavřených v České republice pohybuje přibližně okolo 9 %.⁴

Všechna manželství však nekončí jen šťastně. Mnohdy si lidé neuvědomují, či zpočátku ani nechtějí uvědomovat kulturní, ale i jiné rozdíly, které mezi nimi existují. A právě tyto odlišnosti pak často stojí za neshodami

---

¹ VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí: (monografie)*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2008, ISBN 978-80-7314-158-5, str. 7.

² Vývoj obyvatelstva České republiky - 2016: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2017, 03.10.2017 [cit. 2017-10-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964328/1300691702.pdf/87dae09a-4bdf-4b2f-9f6d-1442dd3fc9a8?version=1.0>, str. 22.

³ Vývoj obyvatelstva České republiky - 2014: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2015, 01.10.2015 [cit. 2017-10-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20554227/1300691502.pdf/2d1cd176-fb5a-4dff-af70-66bb8ee71f8f?version=1.0>, str. 17.

⁴ Vývoj obyvatelstva České republiky - 2005: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2006, 31.07.2006 [cit. 2017-10-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20554191/4007rr3.pdf/07deeb04-6658-4b76-bf31-26a4c4c6aafb?version=1.0>, str. 14; Vývoj obyvatelstva České republiky - 2015: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2016, 03.10.2016 [cit. 2017-10-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/47411902/1300691602.pdf/3543b462-a5ee-403e-8bf0-eae5b155a0c2?version=1.1>, str. 18.

a nespokojeností v manželství, která vyústí až v jeho rozpad. S rozpadem manželství se pak (bývalí) manželé obvykle vracejí i do svých rodných vlastí.⁵

Po rozpadu manželství se dostává na řadu i jeho rozvod, a jestliže se z manželského svazku narodily děti, pak i dohoda rodičů o tom, jakým způsobem bude napříště probíhat výchova a péče o společné děti. Ke vzájemné dohodě rodičů o této otázce dochází v lepším případě. Existují však i situace, kdy se rodiče nejsou schopni, a někdy ani ochotni, na svěřením dítěte do péče některého z nich domluvit. V takových případech se pak rodič, jemuž dítě do péče svěřeno nebylo, často uchyluje k „vyřešení“ celé situace únosem dítěte.⁶ Dítě se tak stává *de facto* rukojmím v ruce jednoho z jeho rodičů a zároveň i nástrojem k řešení jejich vztahů.⁷ Motivy únosu dítěte však mohou být velmi rozličné a rozvod manželství může být jen jedním z mnoha z nich. Motivem se může stát například i domácí násilí, kdy se rodič-únosce útekem ze země, ve které spolu s dítětem žije, snaží dítě i sebe ochránit.⁸ Někteří rodiče naopak mohou využít únos dítěte jako určitou formu pomsty za nevydařený vztah. Nenávist někdy rodiče zcela zaslepí a vyústí až do takové situace, kdy se rodič-únosce může domnívat, že když on cítí vůči druhému rodiči zášť, úplně stejně ji pociťuje i dítě. Nedokáže přitom vnímat dítě jako samostatný, na názoru rodiče nezávislý subjekt s vlastními pocity.⁹ Únos dítěte, a tím i jeho distanc od druhého, „nenáviděného“ rodiče, se pak může z pohledu rodiče-únosce jevit jako nejvhodnější způsob řešení nastalé situace. Únos dítěte však nemusí mít výlučně souvislost s rozpadem manželství. Může pramenit třeba jen z odlišných názorů na výchovu dítěte a rodičovství vůbec, kteréžto mohou vyplývat například z kulturní rozdílnosti obou rodičů; k rozpadu vztahu přitom vůbec nemusí dojít. V důsledku těchto neshod se rodič může v cizí zemi cítit „v nevýhodě“, a proto se i s dítětem vrátí do země svého původu, čímž se však může dopustit jeho únosu.¹⁰

V důsledku existence takto vyhocených, emocionálně vypjatých situací a v neposlední řadě i k jejich prevenci vznikají instituce a organizace zabývající se

⁵ VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 7.

⁶ Autorka práce si je vědoma, že označení „únos“ dítěte není po právní stránce zcela přesným termínem. Nicméně tento pojem je pro danou problematiku všeobecně vžitý a užívaný, a to jak ze strany odborníků, tak i laické veřejnosti. Z těchto důvodů a rovněž pro zjednodušení bude i na dalších místech této diplomové práce užíváno termínu „únos“.

⁷ VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 7.

⁸ VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 12.

⁹ HILGEMAN, Georgia K. *Impact of family child abduction* [online]. 2001, 27.08.2001 [cit. 2017-10-14]. Dostupné z: <https://extension.tennessee.edu/centerforparenting/TipSheets/Impact%20of%20Family%20Child%20Abduction.PDF>, str. 1.

¹⁰ HILGEMAN, Georgia K., op. cit. sub 9, [cit. 2017-10-14], str. 1.

právy dítěte a jejich ochranou, a to jak na scéně mezinárodní, tak také na vnitrostátní. V České republice je představitelem institucí zabývajících se ochranou zájmů dětí a zároveň nejvýznamnějším orgánem v oblasti mezinárodních únosů dětí právě Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který sídlí v Brně.

2 Prameny právní úpravy mezinárodních únosů dětí

Jak je z názvu patrné, bude následující kapitola věnována relevantní právní úpravě v oblasti mezinárodních únosů dětí. Předmětem zájmu budou nejvýznamnější právní dokumenty věnující se dané problematice na úrovni mezinárodní, unijní a též právní úprava v právním řádu České republiky.

2.1 Mezinárodní prameny právní úpravy

2.1.1 Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále jen jako „Haagská úmluva“) byla přijata na půdě Haagské konference mezinárodního práva soukromého (dále jen jako „Haagská konference“), která je mezivládní organizací sídlící v Haagu (Nizozemsko), jejímž cílem je postupné sjednocování pravidel mezinárodního práva soukromého.¹¹ Stálou mezivládní organizací se Haagská konference stala až po přijetí jejího Statutu, který vešel v účinnost v roce 1955.¹²

Haagská úmluva byla přijata dne 25. 10. 1980 v průběhu čtrnáctého zasedání Haagské konference; byla přijata jednomyslně všemi státy, které se této konference zúčastnily.¹³ Zároveň je také jedním z nejvýznamnějších dokumentů zabývajících se ochranou práv dětí. V současné době má Haagská úmluva celkem 98 signatářských států (stav ke dni 2. 8. 2017).¹⁴ Česká republika k ní přistoupila dne 28. 12. 1992, v té době ještě jako Česká a Slovenská federativní republika. Po vyslovení souhlasu Parlamentu České republiky s Haagskou úmluvou a její ratifikací prezidentem republiky, byla ratifikační listina uložena v souladu s článkem 37 odst. 2 Haagské úmluvy u vlády Nizozemského království dne 15. 12. 1997. Podle článku 43 odst. 1 Haagské úmluvy se stala dnem 1. 3. 1998 platnou i pro Českou republiku.¹⁵

---

¹¹ Statute of the Hague Conference on Private International Law. *Hague Conference on Private International Law* [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/d7d051ae-6dd1-4881-a3b5-f7dbcaad02ea.pdf>, Article 1.

¹² More about HCCH. *Hague Conference on Private International Law* [online]. [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/about/more-about-hcch>.

¹³ PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory Report* [online]. Madrid: Hague Conference on Private International Law, 1982 [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/upload/expl28.pdf>, str. 14.

¹⁴ Status table: 28:Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2017 [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.

¹⁵ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Strukturálně je Haagská úmluva rozdělena do šesti kapitol (rozsah úmluvy, ústřední orgány, návrat dítěte, právo styku s dítětem, všeobecná ustanovení, závěrečná ustanovení) a celkem obsahuje 45 článků. Je uvozena preambulí, v níž jsou vyjádřeny její hlavní cíle. Na piedestal staví zájmy dětí, které podle ní mají mít vždy nejvyšší důležitost. Jako další cíle si klade zejména chránit děti před jejich neoprávněným přemísťováním či zadržováním, stanovit postup v návratovém řízení, jestliže již k únosu došlo a v neposlední řadě též zajistit ochranu práva na styk s dětmi.¹⁶

Bližší rozbor některých ustanovení Haagské úmluvy a stěžejních pojmů v ní obsažených, jako například, jaké jednání rodiče se považuje za únos dítěte ve smyslu této úmluvy, kdo se rozumí dítětem a jaká je věková hranice dítěte z hlediska aplikovatelnosti Haagské úmluvy, jakož i další související otázky, budou předmětem kapitoly 3, proto je nyní autorka ponechává stranou.

2.1.2 *Úmluva o právech dítěte*

Úmluva o právech dítěte byla přijata v rámci Organizace spojených národů (dále jen jako „OSN“), kterážto je mezinárodní organizací založenou v roce 1945. Jejím zakládajícím dokumentem je Charta OSN, v níž jsou deklarovány cíle sledované jmenovanou organizací.¹⁷

K vyhlášení Úmluvy o právech dítěte došlo dne 20. 11. 1989 v New Yorku. Její výjimečnost spočívá zejména v tom, že se stala vůbec prvním právně závazným mezinárodním dokumentem zakotvujícím katalog práv dětí, a stala se tak ústředním právním nástrojem v oblasti jejich mezinárodněprávní ochrany.¹⁸

Stranami této úmluvy je celkem 196 států světa (stav ke dni 27. 10. 2017).¹⁹ Česká a Slovenská federativní republika Úmluvu o právech dítěte podepsala dne 30. 9. 1990. Následně došlo k vyslovení souhlasu s její ratifikací Federálním shromážděním a prezident republiky ji ratifikoval. Ratifikační listina je uložena u deponitáře Úmluvy o právech dítěte, kterým je generální tajemník

¹⁶ Srov. preambule Haagské úmluvy.

¹⁷ History of the United Nations. *United Nations* [online]. 2017 [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations/index.html>.

¹⁸ DAVID, Roman. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8, str. 10.

¹⁹ Status of Treaties: Chapter IV: Human Rights: 11. Convention on the Rights of the Child. *United Nations Treaty Collection* [online]. 2017 [cit. 2017-10-28]. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=ind&mtdsg_no=iv-11&chapter=4&clang=_en.

OSN. Pro Českou a Slovenskou republiku vstoupila v platnost dne 6. 2. 1991.²⁰ Česká republika, jakožto nástupnický stát České a Slovenské federativní republiky, je Úmluvou o právech dítěte vázána ode dne svého samostatného vzniku, tzn. od 1. 1. 1993.²¹

Z hlediska struktury je Úmluva o právech dítěte členěna do tří blíže výslovně nespécifikovaných částí a celkem obsahuje 54 článků. Ve své preambuli vyjadřuje zejména myšlenky týkající se nezbytnosti zvláštní ochrany dětí ze všech koutů světa. Děti podle ní potřebují pro svou nezralost a s tím ruku v ruce jdoucí snadnou zranitelnost zvláštní zacházení spočívající především ve zvláštní péči, ochraně a pomoci.²² Stejně jako výše uvedená Haagská úmluva i Úmluva o právech dítěte staví do popředí veškerého rozhodování týkajícího se dítěte jeho zájmy a blaho.²³ Nejlepší zájem dítěte současně představuje jednu z elementárních hodnot Úmluvy o právech dítěte, jejímž cílem je „zajistit plný a účinný výkon všech práv obsažených v Úmluvě a všestranný rozvoj dítěte.“²⁴

Z hlediska problematiky mezinárodních únosů dětí je patrně nejvýznamnějším článkem článek 11, který stanoví povinnost státům přijímat taková opatření, která mají za cíl zabránit protiprávnímu přemístování dětí do ciziny a jejich nenavracení nazpět.²⁵ Úmluva o právech dítěte sama do svých ustanovení nezakotvuje žádná konkrétní pravidla, která by upravovala proces navracení protiprávně přemístěných dětí do nebo z ciziny, tak jako je tomu v případě Haagské úmluvy. Pouze obecně stanoví závazek smluvním státům přistupovat k již existujícím dohodám v této oblasti a zároveň i závazek usilovat o uzavírání dohod nových.²⁶

Některé další relevantní pojmy definované Úmluvou o právech dítěte budou rozebrány opět dále v kapitole 3 této diplomové práce.

Shora uvedené úmluvy zcela jistě nejsou vyčerpávajícím výčtem mezinárodních pramenů v oblasti ochrany práv dětí, nýbrž jsou jen výčtem demonstrativním, zaměřeným na nejdůležitější a v praxi nejčastěji užívané právní

---

²⁰ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte (dále jen jako „Úmluva o právech dítěte“).

²¹ VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 20.

²² Srov. preambule Úmluvy o právech dítěte.

²³ Srov. čl. 3 odst. 1, odst. 2 Úmluvy o právech dítěte.

²⁴ *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1, str. 116.

²⁵ Čl. 11 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

²⁶ Čl. 11 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte.

dokumenty přímo související s problematikou mezinárodních únosů dětí. Jako další mezinárodní prameny práva v oblasti ochrany dětí a jejich práv můžeme uvést například **Úmluvu o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí** (1996), **Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí** (1996) nebo **Úmluvu o styku s dětmi** (2003).

2.2 Unijní prameny právní úpravy

2.2.1 *Nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000*

V oblasti mezinárodních únosů dětí je nejvýznamnějším právním aktem přijatým v rámci Evropské unie (dále také jen jako „EU“) Nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen jako „nařízení Brusel II bis“). Nařízení Brusel II bis je účinné od 1. 3. 2005.

2.2.1.1 *Povaha nařízení jako právního aktu*

Nařízení obecně je právní akt, který je pramenem sekundárního práva EU společně se směrnicemi, rozhodnutími, doporučeními a stanovisky.²⁷ Jedná se o obecně závazný právní akt, a pokud bychom ho měli přirovnat k některému vnitrostátnímu prameni práva, nejvýstižnější by bylo zřejmě přirovnání k zákonu.²⁸ Nařízení je s ohledem na své vlastnosti považováno za nejúčinnější prostředek ke sjednocování práva Evropské unie.²⁹

Jednou z velmi důležitých vlastností nařízení je jeho **přímá použitelnost**. Tu je třeba chápat v takovém smyslu, že v okamžiku, kdy nařízení nabude účinnosti, jsou jím všechny členské státy EU vázány a musí jej aplikovat bez jakékoliv další modifikace. Nařízení tak není třeba implementovat do vnitrostátního práva (jako je tomu například u směrnic).³⁰

²⁷ TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 5., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-546-6, str. 200.

²⁸ TICHÝ, Luboš., op. cit. sub 27, str. 201.

²⁹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6, str. 26.

³⁰ MAGNUS, Ulrich a Peter. MANKOWSKI. *Brussels IIbis regulation*. Munich: Sellier European Law Publishers, c2012. European commentaries on private international law, v. 2. ISBN 978-3-935808-33-0, str. 20.

Vzhledem k tomu, že se Česká republika ke dni 1. 5. 2004 stala členským státem EU, jsou i pro ni tyto právní akty EU závazné, musí se jimi řídit a aplikovat je. K bližšímu vymezení vztahu unijních předpisů a vnitrostátních norem podkapitola 2.4.2 této kapitoly.

2.2.1.2 Nařízení Brusel II bis – oblasti působnosti

Jak vyplývá z výkladu podaného výše, podle obecného pravidla se nařízením Brusel II bis použije ve všech členských státech EU. Výjimku v tomto ohledu však představuje Dánsko, které není nařízením Brusel II bis vázáno a ve vztazích s ním není použitelné. Tato výhrada vyplývá z Protokolu o postavení Dánska ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU.³¹ Zároveň lze výjimku Dánska dovozovat i ze samotného nařízení Brusel II bis, které v čl. 2 odst. 3 podává definici členského státu, přičemž Dánsko z ní výslovně vyjímá.

Věcnou oblast působnosti nařízení Brusel II bis obecně vymezuje ve svém odůvodnění v odst. 7, který říká, že se užije na občanskoprávní věci bez ohledu na druh soudu. Bližší specifikaci pak přináší článek 1 nařízení Brusel II bis. Ten věcnou působnost vymezuje jednak pozitivně, jednak negativně. Pozitivní výčet zahrnuje záležitosti týkající se rozvodu, rozluky, prohlášení manželství za neplatné a dále záležitosti přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.³² Do záležitostí rodičovské zodpovědnosti Brusel II bis zařazuje například právo péče o dítě, právo na styk s dítětem, poručnictví, opatrovnictví, umístění do pěstounské rodiny a další.³³ Výčet věcí spadajících podle čl. 1 odst. 2 nařízení Brusel II bis do rodičovské zodpovědnosti je s ohledem na jazykovou strukturu ustanovení třeba hodnotit jako demonstrativní. Jako rodičovská zodpovědnost tak mohou být posouzeny i jiné, ve výčtu výslovně neuvedené záležitosti. Negativní vymezení věcné působnosti stanoví oblasti, na něž se nařízení Brusel II bis nevztahuje. Mezi ně patří určení nebo popření otcovství, rozhodnutí o osvojení, předadopční opatření nebo neplatnost či zrušení osvojení, příjmení a jména dítěte, dosažení zletilosti, vyživovací povinnosti, správy jmění nebo dědictví a opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi.³⁴

³¹ Čl. 1 a čl. 2 Protokolu č. 22 ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie o postavení Dánska.

³² Čl. 1 odst. 1 Nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen jako „nařízení Brusel II bis“).

³³ Čl. 1 odst. 2 nařízení Brusel II bis.

³⁴ Čl. 1 odst. 3 nařízení Brusel II bis.

Stejně jako v případě Haagské úmluvy a Úmluvy o právech dítěte, bude i o nařízení Brusel II bis a jeho úpravě mezinárodních únosů dětí blíže pojednáno v kapitole 3.

2.3 Prameny právní úpravy v České republice

2.3.1 Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „ZŘS“), představuje procesní úpravu, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2014 a nahradila dosavadní úpravu obsaženou v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „OSŘ“). Mezi ZŘS a OSŘ však nadále existuje vztah vyjádřený obecnou kolizní zásadou právní *lex specialis derogat generali*, tedy že zvláštní úprava obsažená v ZŘS má přednost před úpravou obecnou obsaženou v OSŘ a tato obecná úprava se užije jen v případě, kdy zvláštní právní úprava věc sama neupravuje.³⁵

ZŘS do svých ustanovení zařadil v §§ 478–491 *Zvláštní ustanovení pro řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí*, v nichž stanoví, že tyto se použijí pro návratové řízení ve věcech mezinárodních únosů nezletilých dětí buď podle mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu České republiky, nebo podle přímo použitelného předpisu EU.³⁶ Takovou mezinárodní smlouvou, na kterou ZŘS odkazuje, je v tomto případě Haagská úmluva a přímo použitelným předpisem EU je nařízení Brusel II bis. ZŘS dále zakotvuje pravidla týkající se příslušnosti soudu, zahájení řízení, zastoupení dítěte v řízení, lhůt pro nařízení jednání a rozhodnutí soudu a dále upravuje i přípustnost odvolání a nepřípustnost mimořádných opravných prostředků.

Řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí není již považováno za řízení sporné, nýbrž se považuje za řízení zvláštní s prvky řízení nesporného, které v něm převažují.³⁷ Pro nespornou povahu tohoto řízení hovoří i označení jeho účastníků, kdy ZŘS užívá pojmů „navrhovatel“ a „odpůrce“.³⁸

³⁵ Srov. § 1 odst. 2, odst. 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „ZŘS“).

³⁶ § 478 ZŘS.

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, str. 81.

³⁸ Srov. § 481 odst. 1 ZŘS.

2.4 Vztah mezinárodních smluv a právních předpisů Evropské unie s vnitrostátními normami

2.4.1 Mezinárodní smlouvy a normy vnitrostátního práva

Nejdůležitějším právním předpisem upravujícím kolizi mezinárodních smluv a vnitrostátních právních předpisů, který je zároveň i normou nejvyšší právní síly v hierarchii právních předpisů v České republice je **zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „Ústava ČR“). Ve svém článku 10 normuje následující: *„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouvy něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“*³⁹ Podle tohoto pravidla se tedy mezinárodní smlouva použije jen v případě, že stanoví něco jiného než vnitrostátní zákon. Pokud by zákon obsahoval shodnou úpravu jako mezinárodní smlouva, je možné použít zákon.⁴⁰ Důležité je též upozornit, že přednosti mezinárodní smlouvy před zákonem je třeba rozumět toliko jako přednosti aplikační, nikoliv ve smyslu hierarchického uspořádání právních norem v právním řádu České republiky, tedy, že by mezinárodní smlouva stála nad zákonem.⁴¹

Na nižší úrovni (z hlediska právní síly normy) zakotvuje obdobné pravidlo **zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „ZMPS“). Ten stanoví, že *„[z]ákon se použije v mezích ustanovení vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána [...]“*⁴² Z komentářové literatury se podává, že k zařazení tohoto ustanovení do ZMPS došlo pouze z pragmatických důvodů, kterými bylo zejména upozornit na možnost vzniku kolize mezi mezinárodními smlouvami a vnitrostátními zákony, kterou bude třeba v zájmu vyřešení situace v souladu s právem řešit.⁴³

Co se týká vzájemného vztahu citovaných ustanovení Ústavy ČR a ZMPS, je možné odkázat na obecné pravidlo o vztahu norem vyšší a nižší právní síly – *lex superior derogat inferiori*. Ustanovení ZMPS, jakožto představitel normy nižší právní síly tedy musí být v souladu s Ústavou ČR, která je v hierarchii

³⁹ Čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ KUČERA, Zdeněk. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-317-6, str. 24.

⁴¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9, str. 127.

⁴² § 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

⁴³ KUČERA, Zdeněk, op. cit. sub 40, str. 24.

vnitrostátních právních norem normou nejvyšší právní síly. ZMPS tak musí být interpretován v souladu s ustanoveními Ústavy ČR.⁴⁴

2.4.2 Právní předpisy Evropské unie a normy vnitrostátního práva

Ve vztazích mezi unijními předpisy a národním právem členských států byly zejména judikaturou Soudního dvora Evropské unie vytvořeny určité zásady, prostřednictvím kterých se dovozuje jejich vzájemný vztah. Mezi tyto zásady se řadí přímá použitelnost, přednost práva EU a přímý účinek norem EU.

Pokud jde o zásadu **přímé použitelnosti** (též aplikovatelnosti), tato zásada byla vyložena v textu výše (viz bod 2.2.1.1 této kapitoly).

Zásadu **přednosti práva EU** lze vyložit tak, že pokud se dostane národní právní úprava do rozporu s normou unijní, musí být přednostně aplikována norma unijní. Důsledkem takového nesouladu však není pozbytí platnosti národní normy odporující v daném případě normě unijní.⁴⁵ Vnitrostátní právo zůstává v konkrétním případě pouze neaplikováno. Zároveň je důsledkem této zásady i skutečnost, že v členských státech nemohou být přijímány legislativní akty, jež by byly v rozporu s unijním právem.⁴⁶

Přímý účinek norem unijního práva znamená, že bezprostředně na základě těchto norem, aniž by bylo třeba je jakkoliv implementovat do vnitrostátního práva, zakládají jednotlivcům určitá práva a jednotlivci, ač nejsou adresáty těchto norem, se mohou práv z nich vyplývajících dovolávat před soudními orgány.⁴⁷

---

⁴⁴ HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše a Lukáš RYŠAVÝ. *Mezinárodní právo soukromé: procesní otázky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4546-5, str. 48.

⁴⁵ HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše a Lukáš RYŠAVÝ, op. cit. sub. 44, str. 50.

⁴⁶ PAUKNEROVÁ, Monika. op. cit. sub 29, str. 47-48.

⁴⁷ PAUKNEROVÁ, Monika, op. cit. sub 29, str. 48.

3 Vymezení pojmu „mezinárodní únos dítěte“

Jak bylo avizováno již v Předmluvě práce, je důležité pro správné pochopení a orientaci v problematice vyložit, co rozumět pod pojmem „mezinárodní únos dítěte“. Definici pojmu přináší v předchozí kapitole zmiňovaná Haagská úmluva.

Vymezení pojmu mezinárodní únos dítěte je obsaženo v **článku 3 Haagské úmluvy**. Podle něj se „[p]řemístění nebo zadržení dítěte považuje za protiprávní, jestliže:

- a) bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán, buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením,
- b) v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení.

*Právo péče o dítě uvedené v písm. a) může vyplývat zejména ze zákonů nebo ze soudního nebo správního rozhodnutí nebo z dohody platné podle právního řádu daného státu.*⁴⁸

Jak je ze znění článku patrné, Haagská úmluva ve svých ustanoveních nepracuje s pojmem „únos“, nýbrž se slovním spojením „protiprávní přemístění“ nebo „zadržení“ dítěte. Slovo únos většinou automaticky vyvolává spojení s trestním právem. Haagská úmluva však žádnou spojitost s trestním právem nemá, týká se pouze a jedině civilních aspektů mezinárodních únosů dětí.⁴⁹ Název Haagské úmluvy, v němž je obsaženo do jisté míry zavádějící slovo únos, je tak *de facto* výjimkou a lze soudit, že toto, ne zcela šťastně zvolené označení, používá jen jako legislativní zkratku.

Citovaný článek 3 Haagské úmluvy představuje jedno z klíčových ustanovení, neboť právě na jeho aplikaci je závislá i aplikace dalších ustanovení Haagské úmluvy, zejména pak upravujících navrácení dítěte do státu jeho obvyklého bydliště. Povinnost navrátit dítě do státu jeho obvyklého bydliště

---

⁴⁸ Čl. 3 Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (dále také jen jako „Haagská úmluva“).

⁴⁹ PROKOPOVÁ, Alena. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1996, (2). Dostupné ze Systému ASPI [cit. 2017-10-14]

vzniká právě za předpokladu, že jeho přemístění či zadržení je považováno za protiprávní ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy.⁵⁰ Zároveň Haagská úmluva v článku 3 nepřímo ilustruje, které vztahy podléhají její ochraně. Jedná se vždy o vztahy, jež jsou založeny na existenci určitých skutečností. Zaprvé se musí jednat o vztah, v němž je právním řádem státu obvyklého bydliště dítěte přiznáno právo péče o toto dítě. Zadruhé musí být naplněna podmínka, že takto přiznané právo péče bylo před přemístěním nebo zadržením dítěte skutečně vykonáváno.⁵¹

Podmínku uvedenou v písm. b) článku 3 Haagské úmluvy lze z praktického hlediska demonstrovat kupříkladu takto: pokud by některý z rodičů o dítě například nepečoval, nestýkal se s ním nebo o něj jiným způsobem nejevil sebemenší zájem, nebude jeho případnému návrhu na návrat dítěte dle Haagské úmluvy vyhověno.⁵²

V předchozí kapitole bylo rovněž předesláno, že právním nástrojem vztahujícím se na problematiku mezinárodních únosů dětí na úrovni EU je nařízení Brusel II bis, které stejně jako Haagská úmluva normuje, která jednání považuje za mezinárodní únos dítěte.

Nařízení Brusel II bis definuje mezinárodní únos dítěte v **článku 2, odst. 11** tak, že „*neoprávněným odebráním nebo zadržením se rozumí odebrání nebo zadržení dítěte,*

- a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před odebráním nebo zadržením, a*
- b) ze předpokladu, že v době odebrání nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k odebrání nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.“⁵³*

⁵⁰ PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-10-14], str. 32.

⁵¹ PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-10-14], str. 32.

⁵² NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*. LINDE nakladatelství, 2007, 9(9). ISSN 1212-866X, str. 3.

⁵³ Čl. 2 odst. 11 nařízení Brusel II bis.

Při komparaci obou citovaných definic dojdeme k závěru, že definice mezinárodního únosu dítěte podané Haagskou úmluvou a nařízením Brusel II bis jsou si velice podobné, ba téměř totožné. Nařízení Brusel II bis totiž z velké části vychází právě z Haagské úmluvy.⁵⁴ Výraznější rozdíl mezi podanými definicemi je pouze v tom, že nařízení Brusel II bis nad rámec definice v Haagské úmluvě výslovně uvádí i vysvětlení, kdy se péče o dítě považuje za vykonávanou společně.⁵⁵

Vzhledem k tomu, že všechny členské státy EU jsou zároveň i signatáři Haagské úmluvy,⁵⁶ je třeba postavit najisto, podle kterého z předmětných dokumentů bude napříště postupováno, jestliže dojde k mezinárodnímu únosu dítěte. Odpověď na tuto otázku poskytuje samotné nařízení Brusel II bis, které stanoví, že v případě únosu dítěte v rámci EU bude ve věci postupováno přednostně podle nařízení Brusel II bis (s výjimkou Dánska).⁵⁷ Pouze v případě, kdy by nařízení Brusel II bis některou otázku neupravovalo, použije se Haagská úmluva.⁵⁸ Vztah Haagské úmluvy a nařízení Brusel II bis lze tedy vymezit jako vztah komplementární,⁵⁹ kdy pravidla obsažená v nařízení Brusel II bis jsou doplněním Haagské úmluvy a ve vztazích mezi členskými státy EU převáží a budou přednostně použita před Haagskou úmluvou.⁶⁰

Výše uvedené definice užívají při vymezování mezinárodního únosu dítěte pojem protiprávní „přemístění“ – v rámci nařízení Brusel II bis s tímto termínem koresponduje pojem „odebrání“ – a pojem protiprávní „zadržení“. Autorka považuje za vhodné, zejména z důvodu přesnější a ilustrativnější představy, i tyto dva pojmy více přiblížit.

Protiprávním přemístěním (v intencích nařízení Brusel II bis ***protiprávním odebráním***) je třeba rozumět aktivní konání. V tomto případě rodič-

---

⁵⁴ European union agency for fundamental rights and council of europe. *Handbook on European law relating to the rights of the child*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. ISBN 978-92-871-9917-1, str. 87.

⁵⁵ Srov. čl. 2 odst. 11 písm. b) věta druhá nařízení Brusel II bis.

⁵⁶ Vyplyvá z porovnání výčtu aktuálních členských států Evropské unie a signatářských států Haagské úmluvy uveřejněných na oficiálních webových stránkách jmenovaných organizací. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries_cs [cit. 2017-10-15] a z <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24> [cit. 2017-10-15].

⁵⁷ Srov. čl. 60 nařízení Brusel II bis.

⁵⁸ Srov. bod 17 odůvodnění nařízení Brusel II bis.

⁵⁹ PTÁČEK, Lubomír. *Přeshraniční únosy dětí: mezinárodní konference ČAK, JA a ERA "Mezinárodní právo v rodinné praxi"*. Praha, 2010, str. 1.

⁶⁰ Evropská společenství. *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II*. 2005, str. 37.

únosce odveze, odvede či jinak dopraví dítě do jiného státu, než je stát jeho obvyklého bydliště, a to bez předchozího souhlasu nebo v některých případech i absolutně bez vědomí druhého rodiče, jemuž rovněž svědčí právo péče o dítě.⁶¹

Naproti tomu *protiprávním zadržením* je třeba rozumět pasivitu ze strany rodiče-únosce, tedy nekonání, ač rodič-únosce byl povinen konat. Od předchozí situace se liší v tom, že v případě zadržení tu existoval souhlas rodiče s tím, aby dítě na určitou, předem omezenou dobu vycestovalo s druhým z rodičů do státu odlišného od státu jeho obvyklého bydliště. Po uplynutí této časově omezené doby však rodič, s nímž dítě takto vycestovalo za hranice státu jeho obvyklého bydliště, dítě již nenavrátí.⁶²

3.1 Další klíčové pojmy z oblasti mezinárodních únosů dětí

Výše byl vymezen pojem mezinárodního únosu dítěte jako celek, jak ho chápe a dále s ním pracuje jednak Haagská úmluva, jednak v rámci EU nařízení Brusel II bis. Nicméně obě uvedené definice obsahují některé další pojmy, které jsou důležité z hlediska správné aplikace jak Haagské úmluvy, tak i nařízení Brusel II bis.

3.1.1 Právo péče o dítě

Právo péče o dítě je v Haagské úmluvě vymezeno velmi obecně, nejinak je tomu i v případě nařízení Brusel II bis.

Haagská úmluva stanoví, že toto právo „zahrnuje práva vztahující se k péči o osobu dítěte a zejména právo určit místo pobytu dítěte.“⁶³

Nařízení Brusel II bis formuluje právo péče o dítě tak, že jsou jimi „práva a povinnosti týkající se péče o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte.“⁶⁴

Právo péče o dítě může vyplývat buď ze zákona, z dohody, která bude platná, respektive závazná podle právního řádu toho kterého státu, nebo může vyplývat ze soudního rozhodnutí.⁶⁵ Podle Haagské úmluvy může takové právo vyplývat nejen ze soudního rozhodnutí, ale rovněž i z rozhodnutí správního.⁶⁶

⁶¹ CIRBUSOVÁ, Martina a Romana ROGALEWICZOVÁ. Násilí v rodině a mezinárodní únos dítěte jako následek. *Právník*. 153(9). ISSN 0231-6625, str. 750.

⁶² CIRBUSOVÁ, Martina a Romana ROGALEWICZOVÁ, op. cit. sub 61, str. 750.

⁶³ Čl. 5 písm. a) Haagské úmluvy.

⁶⁴ Čl. 2 odst. 9 nařízení Brusel II bis.

⁶⁵ Čl. 3 odst. 2 Haagské úmluvy a čl. 2 odst. 11 písm. a) nařízení Brusel II bis.

⁶⁶ Čl. 3. odst. 2 Haagské úmluvy.

S právem péče o dítě velmi úzce souvisí i **právo na osobní styk s dítětem**. I tento pojem je vymezen jak v rámci **Haagské úmluvy**, tak i v rámci **nařízení Brusel II bis**. Opět je jeho podstata chápána oběma uvedenými právními instrumenty shodně. Obsahem práva na styk s dítětem je právo rodiče vzít své dítě na odlišné místo, než je místo jeho obvyklého bydliště, a to na časově omezenou dobu.⁶⁷

Nařízení Brusel II bis navíc výslovně zařazuje (kromě dalších práv) právo péče o dítě a právo na styk s dítětem pod oblast rodičovské zodpovědnosti.⁶⁸ Dále také stanoví, že nositelem rodičovské zodpovědnosti je osoba, jež má rodičovskou zodpovědnost k dítěti.⁶⁹

Haagská úmluva se o institutu rodičovské odpovědnosti nezmiňuje. Nicméně okruh možných nositelů práva péče o dítě stanoví. Může jej vykonávat osoba, instituce nebo jiný orgán.⁷⁰ Haagská úmluva tak předpokládá, že právo péče o dítě může být přiřknuto i někomu jinému než pouze osobě, ať už fyzické nebo právnické. Okruh nositelů je tak vymezen velmi vágně a široce.⁷¹ Naproti tomu z podstaty práva styku s dítětem je zřejmé, že toto právo bude vždy vykonáváno jednotlivci, konkrétními osobami. Zpravidla se bude jednat o blízké příbuzné dítěte, nejčastěji o jeho rodiče.⁷²

Stejně tak jako v nařízení Brusel II bis, je i v české právní úpravě, reprezentované **zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „ObčZ“), právo péče o dítě součástí rodičovské odpovědnosti. Právo péče o dítě podle ObčZ zahrnuje další práva a povinnosti, jejichž výčet poskytuje v ustanovení § 858 ObčZ. Ten stanoví, že „[r]odičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určování místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění [...]“.⁷³ V souladu s jazykovou metodou interpretace právních norem můžeme dovést, že výčet poskytnutý ObčZ je demonstrativní.

⁶⁷ Čl. 5 písm. b) Haagské úmluvy a čl. 2 odst. 10 nařízení Brusel II bis.

⁶⁸ Čl. 2 odst. 7 nařízení Brusel II bis.

⁶⁹ Čl. 2 odst. 8 nařízení Brusel II bis.

⁷⁰ Čl. 3 písm. a) Haagské úmluvy.

⁷¹ PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-10-20], str. 39.

⁷² PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-10-20], str. 38.

⁷³ § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen jako „občanský zákoník“).

Obsah rodičovské odpovědnosti tak může být dále rozšiřován o další, v zákoně výslovně neuvedená oprávnění a povinnosti.

Nositelem rodičovské odpovědnosti podle české právní úpravy jsou oba rodiče dítěte.⁷⁴ Rodiči dítěte se rozumí matka a otec dítěte, kteří jsou zapsáni v matriční knize narození. Z právního hlediska je irelevantní, zda rodiče dítěte jsou manžely anebo jsou rozvedení, případně zda nikdy manžely ani nebyli. Vztahy rodičů k dětem jsou upraveny nehledě na existenci manželského svazku.⁷⁵ ObčZ dále také stanoví některé požadavky na kvalitu výkonu rodičovské odpovědnosti. Při výkonu rodičovské odpovědnosti má být brán ohled zejména na zájmy dítěte, s nimiž má být výkon rodičovské odpovědnosti v souladu, a zároveň mají rodiče vykonávat rodičovskou odpovědnost ve vzájemné shodě.⁷⁶

3.1.2 *Dítě*

Kdo se rozumí dítětem, explicitně vymezuje jednak Úmluva o právech dítěte, jednak Haagská úmluva.

Úmluva o právech dítěte rozumí pod pojmem „dítě“ každou lidskou bytost, která je mladší osmnácti let. K tomu dodává, že takovou osobu považuje za dítě pouze za předpokladu, že podle právního řádu státu, který se na dítě vztahuje, nedosáhne zletilosti už dříve.⁷⁷

Haagská úmluva formuluje dvě podmínky, jejichž naplnění je nezbytné k tomu, aby osoba byla považována za dítě v jejím smyslu. První z nich vyžaduje, aby dítě mělo bezprostředně před porušením práva péče nebo práva styku obvyklé bydliště na území některého signatářského státu Haagské úmluvy.⁷⁸ Druhá podmínka je formulována negativně a stanoví, že „[ú]mluvy se nepoužije, pokud dítě dosáhlo věku šestnácti let.“⁷⁹ Metodou logického výkladu *argumentum a contrario* lze dovodit aplikovatelnost ustanovení Haagské úmluvy pouze na děti mladší šestnácti let. Při stanovení věkové hranice vycházela Haagská úmluva mimo jiné i z premisy, že osoba, která dosáhne šestnácti let věku, je už natolik duševně vyspělá, že je schopna utvořit si a prosazovat svůj vlastní názor, jež

⁷⁴ § 865 občanského zákoníku.

⁷⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 841.

⁷⁶ § 875 odst. 1 a § 876 odst. 1 občanského zákoníku.

⁷⁷ Čl. 1 Úmluvy o právech dítěte.

⁷⁸ Čl. 4 věta první Haagské úmluvy.

⁷⁹ Čl. 4 věta druhá Haagské úmluvy.

nemůže být opomíjen, a to jak jeho vlastními rodiči, tak ani soudy či jinými státními orgány.⁸⁰

Nařízení Brusel II bis, na rozdíl od dříve uvedených úmluv, neobsahuje vlastní definici pojmu „dítě“, ani nestanovuje žádnou věkovou hranici, jež by určila jeho použitelnost. Autoři starší i aktuální komentářové literatury se shodně přiklánějí k názoru, že absenci výslovné definice osoby dítěte lze překlenout za pomoci některých ustanovení nařízení Brusel II bis,⁸¹ které ve své podstatě vymezují vzájemný vztah nařízení Brusel II bis a Haagské úmluvy, a je tak možné jejich prostřednictvím učinit závěr, že za dítě bude považována každá osoba mladší šestnáct let tak, jak stanoví Haagská úmluva ve svém článku 4.⁸² Autorka této práce zastává k předmětné otázce a jejímu řešení, jak bylo popsáno výše stejný postoj, neboť jej považuje, především s ohledem na dikci čl. 60 nařízení Brusel II bis, za naprosto přiléhavý a logický.

Pojem dítěte včetně uvedení definice takové osoby je samozřejmě součástí i řady vnitrostátních právních předpisů. Proto se pro úplnost ohlédneme i za vymezením osoby dítěte z pohledu českého občanského práva⁸³. V souladu s ustanovením § 30 ObčZ je ztráta statusu dítěte vázána na nabytí plné svéprávnosti. Plně svéprávnou se osoba stává dosažením zletilosti, přičemž zletilosti osoba nabývá dovršením osmnácti let.⁸⁴ ObčZ však stanoví i výjimky, kdy osoba může plné svéprávnosti nabyt i dříve.⁸⁵ Plnou svéprávností ObčZ rozumí „*způsobilost nabyvat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)*.“⁸⁶ Dítě, respektive nezletilá osoba, však plnou svéprávnost tak, jak byla definována výše, nemá. Na druhou stranu to ale neznamená ani to, že by dítě postrádalo svéprávnost absolutně. Podle ObčZ je plně nesvéprávný nezletilý způsobilý jen k takovým právním jednáním, která svou povahou odpovídají přiměřené rozumové a volní vyspělosti vzhledem k jeho

⁸⁰ PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-10-14], str. 38.

⁸¹ Srov. čl. 60 a bod 17 odůvodnění nařízení Brusel II bis.

⁸² Srov. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7, str. 962-963; DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9, str. 1441.

⁸³ Jak autorka v textu již naznačila, je si vědoma skutečnosti, že pojem dítěte je v českém právním řádu definován napříč všemi právními odvětvími (např. v trestním právu, pracovním právu atd.), a to vždy v souladu s účelem, kterému má daný právní předpis sloužit. Pro účely této diplomové práce je však stěžejním pojetí dítěte ve smyslu občanskoprávním, proto se definicemi jiných právních odvětví nebude zabírat.

⁸⁴ § 30 odst. 1 občanského zákoníku.

⁸⁵ Srov. § 30 odst. 2 občanského zákoníku.

⁸⁶ § 15 odst. 2 občanského zákoníku.

věku.⁸⁷ Pokud by nezletilý učinil právní jednání, jež by nenaplnovalo stanovené podmínky, tedy neodpovídalo jeho rozumové a volní vyspělosti, bude takové jednání neplatné.⁸⁸ Závěrem zbývá jen dodat, že rozumovou a volní vyspělost nezletilého bude třeba vždy zkoumat a posuzovat individuálně a s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu.⁸⁹

Obecně lze tedy shrnout, že česká právní úprava se ve vymezení hranice mezi dětstvím a dospělostí shoduje s úpravou obsaženou v Úmluvě o právech dítěte – totiž, že dítětem se rozumí každá osoba mladší osmnáct let.

3.1.3 *Obvyklé bydliště dítěte*

Definici pojmu obvyklého bydliště nepodává ani Haagská úmluva, ani nařízení Brusel II bis a jen marně bychom se ji snažili nalézt i ve vnitrostátní právní úpravě. Z neexistence jakéhokoliv definování institutu obvyklého bydliště lze dovozovat zároveň i neexistenci jasných pravidel pro stanovení, zda určité místo je anebo není místem obvyklého bydliště dítěte.⁹⁰

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že obvyklé bydliště není pojmem právním, nýbrž se na něj hledí jako na faktický stav, kdy při posuzování otázky obvyklého bydliště bude vždy nutné vycházet z konkrétních skutkových okolností daného případu a k nim přihlížet.⁹¹ S ohledem na absenci legální definice pojmu obvyklého bydliště bude třeba tento pojem interpretovat, a to zejména prostřednictvím soudních orgánů.

Výklad předmětného pojmu v rámci **Haagské úmluvy** je svěřen jednotlivým smluvním státům, které provedou výklad pojmu v souladu s pravidly obsaženými ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu,⁹² která byla v České republice uveřejněna ve Sbírce zákonů⁹³ pod č. 15/1988 Sb. Podle obecného interpretačního pravidla zakotveného ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu, mají smluvní státy zejména povinnost vykládat smlouvy v dobré víře, v souladu

---

⁸⁷ § 31 občanského zákoníku.

⁸⁸ § 581 občanského zákoníku.

⁸⁹ VLASTNÍK, Jiří. Dítě a právo. *Rodinné listy*. 2013, (10). Dostupné ze systému ASPI [cit. 2017-11-11].

⁹⁰ Glosář právních pojmů. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/glosar-pravnich-pojmu/>.

⁹¹ PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-84-7, str. 153.

⁹² PFEIFFER, Magdalena. Obvyklý pobyt v evropském rodinném právu. *Soudní rozhledy*. 2013, **19**(3), str. 88.

⁹³ Sbírka mezinárodních smluv byla zřízena zákonem č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv s účinností od 1. 1. 2000. Do té doby byly všechny mezinárodní smlouvy vyhlášovány ve Sbírce zákonů.

s obvyklým významem slov užitých ve smlouvě, v jejich celkové souvislosti a s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.⁹⁴

Odlišná situace však nastává při výkladu stejného pojmu pro účely **nařízení Brusel II bis**. V tomto případě není interpretace svěřena každému jednotlivému členskému státu tak jako u Haagské úmluvy, nýbrž pojem musí být interpretován nezávisle na vnitrostátních právních řádech členských států, tedy zcela autonomně.⁹⁵

Jednotný výklad pojmů v rámci EU, kterým se musí členské státy při svém rozhodování řídit, podává Soudní dvůr Evropské unie (dále jen jako „SDEU“). K problematice určení místa obvyklého bydliště dítěte vydal SDEU klíčové **rozhodnutí ve věci ‚A‘**, číslo rozhodnutí **C-523/07**, ze dne **2. 4. 2009**, které je vůbec prvním rozhodnutím⁹⁶ v dané problematice a v tomto ohledu ho tedy lze považovat i za průlomové. SDEU vyložil pojem obvyklého bydliště tak, že *„[obvyklé bydliště – pozn. autorky] odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vztahům dítěte v uvedeném státě.“*⁹⁷ SDEU tímto výrokem vytvořil určitý rámec základních pojmových znaků, které by vždy měly být brány v potaz při zjišťování a určování místa obvyklého pobytu dítěte. Je třeba k nim přistupovat jako k vodítkům nebo návodu při zjišťování a hodnocení konkrétního případu a následném posouzení místa obvyklého bydliště dítěte.⁹⁸ Nutno dodat, že jednotlivé znaky dříve uvedené jsou si vzájemně rovny, tzn. není stanoveno jejich pořadí, kdy jeden ze znaků by stál nad dalšími z nich, a měl tak dostat přednost. Všechny znaky mají stejnou důležitost.⁹⁹ Stanovením pojmových znaků obvyklého bydliště vytvořil SDEU určitou metodiku pro rozhodování národních soudů členských států.¹⁰⁰

⁹⁴ Čl. 31 odst. 1 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.

⁹⁵ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 92, str. 88.

⁹⁶ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 92, str. 87.

⁹⁷ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 4. 2009, ve věci ‚A‘, sp. zn. C-523/07.

⁹⁸ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 92, str. 88.

⁹⁹ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 92, str. 88.

¹⁰⁰ CIRBUSOVÁ, Martina a ROGALEWICZOVÁ Romana, op. cit. sub 61, str. 751.

3.1.3.1 Obvyklé bydliště dítěte útlého věku

V rámci kategorie dětí mohou být jako určitá zvláštní podskupina vyčleněny děti útlého či velmi nízkého věku. Za takové děti je třeba považovat zejména novorozence a kojence. U takto malých dětí se místo jejich obvyklého bydliště řídí zpravidla obvyklým bydlištěm jejich matky. Toto určení vychází ze skutečnosti, že dítě je v takto nízkém věku závislé právě hlavně na své matce.¹⁰¹

I k otázce určení obvyklého bydliště dítěte velmi nízkého věku se ve své judikatuře vyjadřoval SDEU. Jedná se o **rozhodnutí ve věci *Barbara Mercredi proti Richardu Chaffovi***, číslo rozhodnutí **C-497/10**, ze dne **22. 12. 2010**. V něm SDEU vyslovil názor, že „[s]ociální a rodinné prostředí dítěte, které je zásadní pro určení místa jeho [dítěte nízkého věku – pozn. autorky] obvyklého bydliště, je [...] tvořeno různými faktory, které se liší v závislosti na věku dítěte. [...] Prostedím dítěte nízkého věku je zpravidla především rodinné prostředí tvořené osobou či osobami, s nimiž dítě žije, které jej skutečně opatrují a pečují o něj. To platí a fortiori v případě, že dotyčným dítětem je kojeneček. Toto dítě nutně sdílí sociální a rodinné prostředí s blízkými osobami, na nichž je závislé.“¹⁰²

S ohledem na vše výše uvedené lze konstatovat, že pojetí obvyklého bydliště dítěte je značně široké. Takovéto pojetí jistě není zcela žádoucí a v zájmu účastníků právních vztahů. Předmětný pojem totiž pak může být v důsledku jeho široké koncepce v praxi jednotlivých soudů vykládán v každém konkrétním případě odlišně (byť i jen s drobnými nuancemi), a to i přes veškeré snahy o unifikaci a neustálé sblížování právních úprav států. V důsledku těchto výkladových odlišností dochází i k nepředvídatelnosti soudních rozhodnutí a zároveň k porušování jednoho ze základních principů práva a právního státu vůbec, totiž právní jistoty.¹⁰³

Závěrem zbývá upozornit na to, že obvyklé bydliště nelze spojovat či zaměňovat s institutem trvalého pobytu, popřípadě s domicilem. Jedná se o zcela odlišné právní instituty. Podle české právní úpravy se „[m]ístem trvalého pobytu rozumí adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v základním registru obyvatel [...]“¹⁰⁴ Zjednodušeně řečeno **trvalý pobyt** je adresa

¹⁰¹ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 91, str. 153.

¹⁰² Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010, ve věci *Barbara Mercredi proti Richardu Chaffovi*, sp. zn. C-497/10.

¹⁰³ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 92, str. 88.

¹⁰⁴ § 10 odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

zaznamenaná v centrálním registru obyvatel, přičemž se nemusí vždy shodovat s místem, kde osoba skutečně pobývá.¹⁰⁵ Naproti tomu institut **domicilu** má svůj původ v angloamerickém právním systému. Jeho podstata spočívá v určitém poměru mezi fyzickou osobou a konkrétním územím¹⁰⁶ a z tohoto pohledu se velmi přibližuje a podobá českému institutu trvalého pobytu. Domicil se vyznačuje dvěma znaky, kterými jsou jednak fyzická přítomnost osoby na určitém území, jednak úmysl osoby na tomto místě zůstat po dobu neurčitou.¹⁰⁷ I přesto, že se jedná o institut typický pro státy s angloamerickým systémem práva, můžeme ho nalézt i v některých státech s kontinentálním právním systémem, jako například ve Švýcarsku, Francii nebo Nizozemí.¹⁰⁸

3.2 Trestněprávní aspekty únosů dětí

Jak bylo zmíněno již v podkapitole 1.1 této práce, Haagská úmluva nijak nereflktuje trestněprávní aspekty únosů dětí. Naopak, sama ve svém názvu podtrhuje právě svoji netrestní povahu, když hovoří pouze o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.¹⁰⁹ V právních řádech některých států však únos dítěte jedním z rodičů může být klasifikován jako trestný čin. Mezi takové státy se řadí například Polsko, Rakousko, Německo, Francie nebo Finsko.¹¹⁰

I přesto, že předmětem této diplomové práce není trestněprávní pojetí únosu dítěte, autorka je toho názoru, že bližší seznámení s trestněprávní rovinou problematiky je účelné, neboť právě tato může mít pro rodiče-únosce zcela fatální následky, které ho nezbytně budou provázet v dalších etapách života.

V České republice je trestně-právní úprava únosu dítěte zakotvena v **zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „TZ“). TZ stanoví: „*Kdo dítě [...] odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.*“¹¹¹ Pod

¹⁰⁵ ZAVADILOVÁ, Marta a Jana TURONOVÁ. Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora. *Právní rozhledy*. 2010, **18**(7), str. 249.

¹⁰⁶ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 91, str. 33.

¹⁰⁷ PFEIFFER, Magdalena, op. cit. sub 91, str. 33.

¹⁰⁸ ZAVADILOVÁ, Marta a Jana TURONOVÁ, op. cit. sub 105, str. 249.

¹⁰⁹ PTÁČEK, Lubomír, op. cit. sub 59, str. 1.

¹¹⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Problematiky mezinárodních únosů dětí: Jak řešit problematiku mezinárodních únosů dětí*. Česká republika, 2009, str. 6.

¹¹¹ § 200 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

„odnětím“ je třeba rozumět zásah, jenž znemožňuje výkon péče, byť jen na přechodnou dobu. „Zásah“ může být představován jednak aktivním konáním pachatele (například odvezení, odnesení dítěte atd.), jednak zdržením se jednání, k němuž byl povinen (tj. zadržení osoby dítěte, jeho nenavrácení zpět druhému rodiči).¹¹² Únosem ve smyslu citovaného ustanovení TZ je i násilné nebo lstivé jednání některého z rodičů, jímž dojde k odejmutí dítěte druhému rodiči, kterému bylo soudním rozhodnutím dítě svěřeno do výchovy.¹¹³

V některých případech je však trestní odpovědnost rodiče za únos dítěte vyloučena. Tak například se nebude jednat o únos dítěte v situaci, kdy jeden rodič sice dítě odejme druhému rodiči, ale nebylo zatím vydáno soudní rozhodnutí o tom, který z rodičů bude mít napříště dítě svěřeno v péči.¹¹⁴ Stejně tak se ale o únos nemusí jednat ani v některých případech, kdy tu už soudní rozhodnutí o výchově dítěte existuje. Jako únos nebude posouzena situace, kdy soud již o výchově dítěte rozhodl, avšak rodič, kterému dítě do výchovy svěřeno nebylo, ale fakticky se u něj nachází, se odmítá tomuto rozhodnutí podřídit a vydat dítě druhému rodiči, v jehož prospěch soud rozhodl. O únos se nejedná ani v případě, kdy po uskutečněné návštěvě dítěte u rodiče, kterému nebylo svěřeno do výchovy a návštěva proběhla buď na základě vzájemné dohody rodičů, nebo v souladu se soudně upraveným stykem rodiče s dítětem, odmítne tento rodič dítě vrátit rodiči, v jehož prospěch svědčí soudní rozhodnutí o výchově dítěte.¹¹⁵

---

¹¹² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5, str. 637.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, str. 640.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1948.

¹¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*, op. cit. sub 114, str. 1948.

4 Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

4.1 Historie vzniku Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále také jen jako „Úřad“) má téměř devadesátiletou tradici. Jeho založení se datuje do roku 1930, kdy se sice ještě nejednalo o Úřad, jak jej známe v dnešní podobě, ale byla založena instituce, kterou lze považovat za jeho předchůdce. Ve zmiňovaném roce 1930 byla skupinou brněnských právníků založena *Společnost pro mezinárodně právní ochranu mládeže v republice Československé* (dále jen jako „Společnost“). Společnost se zabývala zejména pomocí při vymáhání výživného ze zahraničí.¹¹⁶ Kromě uvedené hlavní činnosti se Společnost angažovala i v navracení dětí do jejich rodné vlasti v období války i po válce. V podobě, v jaké Společnost vznikla, fungovala dalších více než dvacet let, až do roku 1952.¹¹⁷

V roce 1952 ztratila Společnost svou samostatnost, když byla coby mezinárodní oddělení zařazena jako součást *Úřadovny ochrany mládeže*. Toto období však netrvalo dlouho, pouze do roku 1959, kdy došlo k dalším změnám.¹¹⁸

Od roku 1959 existovala tato instituce pod názvem *Ústředí pro mezinárodně právní ochranu mládeže* a byla řízena Ministerstvem spravedlnosti.¹¹⁹

V roce 2000 nabyl účinnosti zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen jako „ZoSPOD“), kterým byl zřízen *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí*, jak jej známe v nynější podobě. Úřad nahradil do té doby fungující Ústředí pro mezinárodně právní ochranu mládeže a zároveň došlo i ke změnám v oblasti řízení Úřadu. Úřad byl vyčleněn z resortu Ministerstva spravedlnosti a nově bylo zavedeno jeho řízení Ministerstvem práce a sociálních věcí.¹²⁰ Z přechodných ustanovení ZoSPOD vyplývá, že Úřad se stal právním nástupcem svého předchůdce a navázal tak i na jeho činnost.¹²¹ Podle

¹¹⁶ PLÍVOVÁ, Viktorie. *ÚMPOD slaví 80 let činnosti: Tisková zpráva*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010, str. 2.

¹¹⁷ VESELÁ Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 49.

¹¹⁸ VESELÁ Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 49.

¹¹⁹ VESELÁ Radomíra a František HURBIŠ, op. cit. sub 1, str. 49.

¹²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, str. 6.

¹²¹ Srov. § 65 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen jako „zákon o sociálně-právní ochraně dětí“).

ZoSPOD je Úřad správním úřadem, který vykonává působnost na celém území České republiky. Úřad sídlí v Brně.¹²²

4.2 Organizační struktura Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Nejvyšším představitelem Úřadu je jeho **ředitel**. Ředitele až do nabytí účinnosti novely ZoSPOD, provedené zákonem č. 250/2014 Sb., přijaté v souvislosti s novým zákonem č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „ZSS“), ustanovoval do funkce ministr práce a sociálních věcí.¹²³ Uvedená novela ZoSPOD, stejně jako ZSS, nabyla účinnosti dne 1. 1. 2015 a od tohoto dne „[...] *výběr, jmenování a odvolání* [ředitele – pozn. autorky] *se řídí zákonem o státní službě.*“¹²⁴ V březnu roku 2009 byl, po rezignaci tehdejší ředitelky Úřadu JUDr. Lenky Pavlové, Ph.D, na post ředitele Úřadu jmenován JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D¹²⁵, který tuto funkci vykonává kontinuálně až do současnosti.

V rámci vnitřního uspořádání se Úřad člení na **odborny**. V jejich čele stojí rovněž **ředitelé**, kteří jsou však osobami odlišnými od ředitele Úřadu. Jednotlivými odbornými Úřadu jsou *odbor právní* a *odbor administrativní*. Odbory se dále člení na jednotlivá **oddělení**. Odbor právní se skládá z *oddělení právní pomoci*, *oddělení psychologů* a *oddělení mezinárodních adopcí*. Odbor administrativní se skládá z *oddělení administrativního*, *oddělení ekonomického* a *oddělení projektové kanceláře*. V čele každého oddělení stojí jeho **vedoucí**.¹²⁶

4.3 Předmět činnosti Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úřad vykonává svoji činnost v několika oblastech, které lze rozdělit do tří, respektive čtyř základních skupin. Zaprvé je Úřad činný v oblasti **vymáhání výživného**, a to pro nezletilé děti pobývající v České republice, kdy osoba povinná k plnění výživného žije v zahraničí a naopak, pro děti žijící v zahraničí, kdy povinná osoba žije v České republice. Druhou základní oblast představují

¹²² § 3 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹²³ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-727-0, str. 28.

¹²⁴ § 3 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹²⁵ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2009. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2015 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_UMP_OD_2009.pdf, str. 2.

¹²⁶ Organizační struktura. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2017 [cit. 2017-11-11]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/organizacni-struktura/>.

právě **mezinárodní únosy dětí**. Stejně jako v prvním případě se Úřad zabývá jak únosy dětí ze zahraničí do České republiky, tak i únosy z České republiky do zahraničí – v obou těchto případech se Úřad aktivně zapojuje a napomáhá k navrácení dětí do místa jejich obvyklého bydliště. Třetí skupinu agendy Úřadu tvoří pomoc při zprostředkování **mezinárodního osvojení**.¹²⁷ Čtvrtou skupinou případů je pomoc při zajištění **práva na styk s dítětem**, pokud tento některý z rodičů druhému rodiči odpírá.¹²⁸

Neméně významnou činností Úřadu je poskytování **právního poradenství**. Jeho cílem je zejména vyřešení nastalého problému smírnou cestou a předejít tak jeho řešení prostřednictvím soudů.¹²⁹

4.3.1 Agenda mezinárodních únosů dětí v číslech

Z výroční zprávy o činnosti Úřadu za rok 2016¹³⁰ vyplývá, že se Úřad zabýval celkem šedesáti osmi případy protiprávního přemístění nebo zadržení dětí.

Ve třiceti čtyřech případech se jednalo o protiprávní přemístění dítěte do ciziny nebo jeho zadržení v cizině. Z geografického hlediska bylo zaznamenáno nejvíce případů únosů do Spojeného království (celkem deset případů), po němž jen s minimálním rozdílem následovalo Slovensko (celkem sedm případů) a Spolková republika Německo (celkem šest případů). Po dvou případech mezinárodních únosů bylo zaznamenáno ve vztahu k Irsku a Itálii. Jako pozitivní autorka hodnotí, že většina z případů, které byly skončeny do doby vydání Výroční zprávy za rok 2016,¹³¹ byla vyřešena smírnou cestou. Jednalo se celkem o jedenáct případů, v nichž k navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště došlo buď na základě dobrovolného navrácení, nebo na základě dohody rodičů nezletilého dítěte. Jen v pěti případech byl návrat uskutečněn až na základě soudního rozhodnutí, přičemž k výkonu rozhodnutí bylo zapotřebí přistoupit v jednom z případů. Ve třech případech došlo ke zpětvzetí návrhu na navrácení

¹²⁷ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*, op. cit. sub 123, str. 420.

¹²⁸ Právo styku s dítětem. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2017 [cit. 2017-11-04]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/pravo-styku-s-ditetem/>.

¹²⁹ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*, op. cit. sub 123, str. 420.

¹³⁰ Autorka vychází z naposledy uveřejněné Výroční zprávy, jež byla v době zpracování diplomové práce k dispozici. Aktuálnější Výroční zpráva o činnosti Úřadu nebyla do termínu jejího odevzdání Úřadem zveřejněna.

¹³¹ V době zveřejnění Výroční zprávy za rok 2016 nebylo skončeno celkem 13 případů mezinárodních únosů dětí do zahraničí.

dítěte a v jednom případě nebylo dítě navraceno do místa svého obvyklého bydliště.¹³²

Případů protiprávního přemístění nebo zadržení dítěte na území České republiky byl zaznamenán shodný počet. I v tomto případě Úřad řešil celkem třicet čtyři případů.¹³³ Nejvíce dětí bylo protiprávně přemístěno do České republiky ze Slovenska (celkem deset případů) a ze Spojeného království (celkem osm případů). Ke třem případům mezinárodního únosu dítěte došlo ze Spolkové republiky Německo a shodně po dvou případech bylo řešeno ve vztahu k Polsku, Rakousku, Švýcarsku a Spojeným státům americkým. V devíti případech došlo buď k dobrovolnému návratu dítěte, nebo k dohodě rodičů. Návratové řízení před soudem bylo zahájeno ve třinácti případech. Z toho v pěti z nich bylo rozhodnuto o navrácení dítěte, ve dvou bylo rozhodnuto o nenavrácení dítěte a v šesti případech byla žaloba o navrácení dítěte vzata zpět. V žádném z pěti případů, v nichž bylo rozhodnuto o navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště, nebylo nutné přistupovat k výkonu rozhodnutí.¹³⁴

Kromě únosů dětí do nebo z tradičních států, lze-li je tak označit, se Úřad musí také čím dál častěji vypořádávat i s případy únosů dětí do zemí exotických. Úřad se ve své praxi setkal i s případy únosů dětí do zemí jako je Dominikánská republika, Thajsko, Guatemala, Trinidad a Tobago nebo Srí Lanka.¹³⁵

---

¹³² Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2016.pdf, str. 11-12.

¹³³ V době zveřejnění Výroční zprávy za rok 2016 nebylo skončeno celkem 11 případů mezinárodních únosů dětí na území České republiky.

¹³⁴ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016, op. cit. sub 132 [cit. 2018-03-21], str. 11-12.

¹³⁵ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2010. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2010.pdf, str. 9; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2011. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2011.pdf, str. 9; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2013. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2013.pdf, str. 9; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2014. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2014.pdf, str. 12.

4.4 Postavení ústředního orgánu

4.4.1 Ústřední orgány podle Haagské úmluvy

Haagská úmluva stanoví povinnost všem smluvním státům určit tzv. ústřední orgán, jenž bude vykonávat povinnosti jemu uložené na základě této úmluvy.¹³⁶ Česká republika určila ústředním orgánem právě Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, kterému tuto funkci výslovně přiznává ZoSPOD,¹³⁷ na jehož základě byl Úřad rovněž zřízen. Smluvní státy zřizují zásadně jeden ústřední orgán. Nicméně výjimku představují státy federální, státy, kde se vyskytuje více než jen jeden právní systém nebo státy, které mají nezávislá území. V takových státech může být určeno či vytvořeno i vícero ústředních orgánů; pak musí stát také určit, na jakém území jsou jednotlivé ústřední orgány oprávněny svou pravomoc vykonávat.¹³⁸ Stát, ve kterém bude ustaveno více ústředních orgánů, je povinen určit právě jeden z nich, který bude „hlavním“ ústředním orgánem, jehož úlohou bude přijímat žádosti z ostatních smluvních států a tyto následně předávat některému z dalších ústředních orgánů, který bude v dané věci příslušný konat.¹³⁹

Státy by měly informace týkající se působnosti a oprávnění náležejících jednotlivým ústředním orgánům sdělit Stálé kanceláři Haagské konference mezinárodního práva soukromého a měly by je rovněž zpřístupnit ostatním smluvním státům Haagské úmluvy.¹⁴⁰ Za tímto účelem Haagská konference doporučuje státům vytvořit také internetové stránky ústředního úřadu, na nichž budou zveřejňovány základní informace jednak pro ostatní státy a jejich ústřední orgány, jednak přímo pro osoby zasažené mezinárodním únosem dítěte.¹⁴¹ V rámci České republiky jsou dostupné oficiální internetové stránky Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, ze kterých je možné čerpat nejdůležitější základní informace nejen z oblasti mezinárodních únosů dětí, ale i z ostatních agend, které jsou předmětem činnosti Úřadu. Konkrétně v sekci únosů dětí je charakterizován mezinárodní únos dítěte, na nějž navazují základní informace

¹³⁶ Čl. 6 odst. 1 Haagské úmluvy.

¹³⁷ Srov. § 35 odst. 2 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹³⁸ Čl. 6 odst. 2 Haagské úmluvy.

¹³⁹ Čl. 6 odst. 2 věta druhá Haagské úmluvy.

¹⁴⁰ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part II - Implementing Measures. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Bristol: Family Law for the Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2003 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/abdguide2_e.pdf, str. 23.

¹⁴¹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part II - Implementing Measures, op. cit. sub 140, str. 24.

týkající se dalších kroků, pokud k únosu dítěte do České republiky nebo do zahraničí dojde, a rovněž je nastíněn i postup v rámci soudního řízení před soudem v České republice. Kromě základních informací o činnosti Úřadu v jednotlivých agendách je uveřejňována řada dalších užitečných informací (například přehledný slovníček nejdůležitějších právních pojmů z oblastí, kterým se Úřad věnuje) a opomenout nelze dostupnost rozličných kontaktních údajů pro snadné spojení s Úřadem.¹⁴²

Stát musí současně s přistoupením a ratifikací Haagské úmluvy určit, který orgán či úřad bude na jeho území zastávat funkci ústředního orgánu a v okamžiku, kdy Haagská úmluva nabyde účinnosti ve vztahu k danému státu, musí být ústřední orgán již založen a připraven plnit své úkoly, zejména přijímat a odesílat žádosti k zajištění navrácení protiprávně přemístěných či zadržovaných dětí.¹⁴³ Haagská úmluva ponechává na volbě jednotlivých států, zda jako ústřední orgán určí některý z již existujících státních orgánů či založí orgán zcela nový. V případech, kdy státy volí první možnost, tedy jako ústřední orgán určí již existující státní orgán, bývá jím často ministerstvo spravedlnosti nebo ministerstvo zahraničních věcí.¹⁴⁴ Tak je tomu například v Rakousku, Německu, Polsku, Francii, Itálii nebo ve Švédsku.¹⁴⁵ Česká republika zvolila cestu opačnou a založila specializovaný úřad. Stejná situace jako v České republice je i na Slovensku, kde působí Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, jehož sídlo je v Bratislavě.¹⁴⁶

Ústřední orgány sehrávají při úspěšném naplňování cílů Haagské úmluvy velmi důležitou roli. Proto by za tímto účelem a za účelem řádného plnění povinností vyplývajících pro ně z Haagské úmluvy měly být vybaveny dostatečně širokou působností a měly by disponovat dostatečnými oprávněními, aby byly schopny uloženým povinnostem dostát a zároveň byly schopny vyvíjet mnohem

---

¹⁴² Viz *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/>.

¹⁴³ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Bristol: Family Law for the Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2003 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/abdguid_e.pdf, str. 25.

¹⁴⁴ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143 [cit. 2017-11-12], str. 25.

¹⁴⁵ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*, op. cit. sub 123, str. 421.

¹⁴⁶ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*, op. cit. sub 123, str. 421.

širší aktivitu, než pouze přijímat a odesílat žádosti o navrácení dětí.¹⁴⁷ Konkrétní rozsah úkolů svěřených vnitrostátní právní úpravou Úřadu vymezuje ZoSPOD v ustanovení § 35 odst. 1 a odst. 2. Kromě výkonu funkce ústředního orgánu a dožadujícího a dožádaného orgánu podle Haagské úmluvy a ústředního orgánu podle nařízení Brusel II bis, Úřad také „[...] vyžaduje od příslušných orgánů a dalších právnických a fyzických osob [...] zprávy o poměrech dětí, které jsou občany České republiky a nemají na jejím území trvalý pobyt, zprostředkuje zaslání osobních dokladů a jiných listin do ciziny a opatřuje doklady a jiné listiny z ciziny, spolupracuje se státními orgány nebo jinými organizacemi cizího státu obdobnými Úřadu [...], a je-li to účelné, také s dalšími orgány, zařízeními a právníky osobami, [...], zajišťuje překlady listin [...]“¹⁴⁸ a plní řadu dalších úkolů svěřených mu zákonem. Autorka se domnívá, že tezi vyjádřenou v úvodu tohoto odstavce česká právní úprava naplňuje. Oprávnění přiznaná ZoSPOD Úřadu ve výčtu § 35 jsou k zabezpečení řádného plnění všech povinností pro něj vyplývajících z mezinárodních závazků, zejména tedy z Haagské úmluvy, adekvátní a dostačující.

Ústřední orgány by měly disponovat moderními prostředky komunikace, které napomáhají zejména flexibilnímu a efektivnímu vyřizování žádostí či jiných podnětů a plnění dalších povinností.¹⁴⁹ Úřad využívá například možnost e-mailové komunikace s ústředními orgány ostatních smluvních států Haagské úmluvy. Některé ústřední orgány však odmítají touto cestou s Úřadem komunikovat (například španělský ústřední orgán), čímž samozřejmě dochází ke zbytečným průtahům při vyřizování věci. Jiné ústřední orgány naopak prostřednictvím e-mailu komunikují zcela bez problémů a bez jakýchkoliv obstrukcí (například německý ústřední orgán).¹⁵⁰

Zásadní je i personální obsazení ústředního orgánu. Personál ústředního orgánu by neměl podléhat častým změnám. Přílišná fluktuace s sebou přináší i některé nežádoucí důsledky, kterými může mimo jiné být nemožnost dále

---

¹⁴⁷ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-12], str. 12-13.

¹⁴⁸ § 35 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁴⁹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-12], str. 12.

¹⁵⁰ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zpra_va_o_c_innosti_2015.pdf, str. 14.

rozvítet a prohlubovat odborné znalosti a dovednosti personálu a jeho ne/orientace v dané problematice.¹⁵¹

4.4.1.1 Úkoly ústředních orgánů dle Haagské úmluvy

Souhrn konkrétních úkolů, jejichž plnění je svěřeno ústředním orgánům, a tedy i Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, podává článek 7 Haagské úmluvy. Předmětný článek lze rozdělit na dvě části. První část zakotvuje obecnou povinnost spolupráce, jež má být vykonávána ve dvou úrovních. Předně má být rozvíjena vzájemná spolupráce ústředních orgánů jednotlivých smluvních států. V druhé řadě se jedná o spolupráci a její další podporu a rozvoj mezi příslušnými orgány uvnitř jednotlivých států.¹⁵² Veškerá spolupráce má vždy směřovat k naplnění cílů sledovaných Haagskou úmluvou, v případě mezinárodního únosu má tedy zejména „zajistit bezodkladný návrat dětí protiprávně přemístěných nebo zadržovaných v některém smluvním státě.“¹⁵³ Naproti tomu druhá část článku 7 Haagské úmluvy podává výčet konkrétních úkolů, které mají ústřední orgány plnit. Řadí se sem zjištění místa pobytu protiprávně přemístěného či zadržovaného dítěte, zajištění jeho dobrovolného navrácení, snaha o smírné řešení věci, poskytování informací týkajících se právního řádu daného státu, přijetí vhodných opatření k bezpečnému návratu dítěte a další.¹⁵⁴ Ústřední orgán bude přistupovat k naplňování jednotlivých úkolů vždy podle okolností konkrétního případu. Není nezbytné, aby ústřední orgán vždy a v každém případě splnil všechny úkoly stanovené Haagskou úmluvou. Například pokud bude rodič žádající o návrat protiprávně přemístěného nebo zadržovaného dítěte znát místo, kde se dítě nachází, není ústřední orgán z logiky věci povinen tuto informaci sám zjišťovat.¹⁵⁵ Zbývá jen dodat, že výčet úkolů obsažený v písm. a)–i) článku 7 Haagské úmluvy není taxativní.¹⁵⁶

---

¹⁵¹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-12], str. 12.

¹⁵² PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-11-12], str. 41.

¹⁵³ Čl. 1 písm. a) Haagské úmluvy.

¹⁵⁴ Čl. 7 Haagské úmluvy.

¹⁵⁵ PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-11-12], str. 42.

¹⁵⁶ PÉREZ-VERA, Elisa, op. cit. sub 13, [cit. 2017-11-12], str. 41.

4.4.2 Ústřední orgány podle nařízení Brusel II bis

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí má postavení ústředního orgánu i podle **nařízení Brusel II bis**.¹⁵⁷ Oproti Haagské úmluvě umožňuje nařízení Brusel II bis určit více ústředních orgánů, aniž by možnost byla vázána na federální nebo jinak obdobné uspořádání státu.¹⁵⁸ Do svých ustanovení navíc zakotvuje povinnost schůzí ústředních orgánů.¹⁵⁹ Tyto schůze nejsou svolávány v pravidelných intervalech, nýbrž se konají podle potřeby.¹⁶⁰ Svolávání a organizace schůzí včetně jejího předsednictví je svěřeno Evropské komisi.¹⁶¹

4.4.2.1 Úkoly ústředních orgánů dle nařízení Brusel II bis

Úkoly ústředních orgánů jsou v nařízení Brusel II bis vymezeny velmi rámcově. Úkolem všech ústředních orgánů je zejména svou činností přispívat ke zdokonalování aplikace nařízení Brusel II bis a posilování spolupráce mezi ústředními orgány jednotlivých členských států.¹⁶²

Bližší specifikaci úkolů přináší nařízení Brusel II bis ve věcech spadajících do oblasti rodičovské zodpovědnosti. Řadí sem povinnosti ústředních orgánů jako je shromažďování a výměna informací týkajících se dítěte (zejména pak informace o jeho situaci nebo rozhodnutích ohledně dítěte), poskytování informací a pomoci nositelům rodičovské zodpovědnosti, usnadňování komunikace mezi soudními orgány jednotlivých členských států a další.¹⁶³

4.5 Úloha dožadujícího a dožádaného orgánu

Úřad kromě toho, že plní funkci ústředního orgánu, zároveň zastává funkci přijímajícího a odesílajícího orgánu podle Haagské úmluvy.¹⁶⁴ Terminologie ZoSPOD a Haagské úmluvy se v tomto ohledu drobně rozchází, neboť Haagská úmluva pracuje s označením „dožadující“ a „dožádaný“ orgán. Jedná se však o odlišnost toliko terminologickou, nikoli s důsledky pro praxi, které by měly znamenat snad rozdílnost úkolů a povinností Úřadu, ať už je označen kterýmkoliv z uvedených výrazů. Předmětná terminologická nejednotnost je způsobena

¹⁵⁷ § 35 odst. 2 písm. l) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁵⁸ Čl. 53 nařízení Brusel II bis.

¹⁵⁹ Čl. 58 odst. 1 nařízení Brusel II bis.

¹⁶⁰ Čl. 11 odst. 2 rozhodnutí Rady 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci (dále jen jako „rozhodnutí Rady o Evropské soudní síti“).

¹⁶¹ Čl. 12 odst. 1 rozhodnutí Rady o Evropské soudní síti.

¹⁶² Čl. 54 nařízení Brusel II bis.

¹⁶³ Čl. 55 nařízení Brusel II bis.

¹⁶⁴ § 35 odst. 2 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

rozdílným překladem původních anglických výrazů „requested“ a „requesting“ Central Authority.

V souladu s článkem 29 Haagské úmluvy má osoba, jež byla poškozena únosem dítěte právo svobodně se rozhodnout, zda návrh na návrat protiprávně přemístěného nebo zadržovaného dítěte bude bezprostředně adresovat soudnímu nebo správnímu orgánu některého smluvního státu Haagské úmluvy, nebo zda se nejprve obrátí na ústřední orgán.¹⁶⁵ V žádném případě není povinností osoby postupovat ve věci prostřednictvím ústředního orgánu. Pokud se však osoba rozhodne využít pomoci ústředního orgánu, v podmínkách České republiky tedy Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a jeho prostřednictvím žádat o navrácení uneseného dítěte, dostává se Úřad do postavení tzv. **dožadujícího orgánu** a v takovém případě žádá, aby dítě bylo navráceno do místa jeho obvyklého bydliště.¹⁶⁶ Jestliže se osoba s žádostí o pomoc na Úřad obrátí, je Úřad v první řadě povinen pokusit se učinit vše pro dobrovolné navrácení protiprávně přemístěného nebo zadržovaného dítěte, případně má též povinnost usilovat o smírné vyřešení věci.¹⁶⁷

V případě, že veškeré snahy o mimosoudní vyřešení sporu selžou a konsenzu mezi rodiči nelze z jakýchkoliv důvodů dosáhnout, přistoupí Úřad k dalším krokům, jež budou směřovat k zahájení soudního řízení o návrat dítěte do místa jeho obvyklého bydliště, tj. do České republiky.¹⁶⁸ V nejobecnější rovině by měl Úřad nejprve zjistit všechny dostupné informace týkající se procesního postupu ve věcech mezinárodních únosů ve státě dožádaného ústředního orgánu, například prostřednictvím oficiálních internetových stránek dožádaného ústředního orgánu jsou-li dostupné. Zjištění těchto informací přispěje obzvláště k urychlení celého procesu a předejití situacím, kdy by bylo nutné návrh na navrácení dítěte opravovat či doplňovat.¹⁶⁹ Úřad poskytuje žadateli při sepisu návrhu na navrácení dítěte a obstarávání dokumentů, které mají být k žádosti přiloženy potřebnou součinnost a podporu.¹⁷⁰ Žádost o navrácení se podává

---

¹⁶⁵ Čl. 29 Haagské úmluvy.

¹⁶⁶ JANOČKOVÁ, Michaela. Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Právní fórum*. 2009, 6(8), str. 336.

¹⁶⁷ Čl. 7 písm. c) Haagské úmluvy.

¹⁶⁸ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub. 166, str. 337.

¹⁶⁹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-26], str. 33.

¹⁷⁰ Únosy dětí: Jak postupovat při únosu dítěte do zahraničí. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. 2017 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/unosy-deti/postup-pri-unosu-ditete-do-zahranici/>.

prostřednictvím standardizovaného formuláře, který je pro ilustraci přiložen k této práci jako příloha. Úřad má povinnost zajistit, aby návrh obsahoval všechny esenciální náležitosti požadované Haagskou úmluvou. Mezi ně patří *„údaje o totožnosti navrhovatele, dítěte a osoby, o které se tvrdí, že dítě přemístila nebo zadržela, datum narození dítěte [...], důvody, o které opírá navrhovatel svůj návrh na vrácení dítěte, [...] údaje o pobytu dítěte a totožnosti osoby, u níž dítě pravděpodobně je.“*¹⁷¹ Dokumenty, které lze k návrhu připojit jsou *„ověřený opis jakéhokoliv rozhodnutí nebo dohody vztahující se k věci, potvrzení nebo místopřísežné prohlášení [...] státu obvyklého pobytu dítěte [...] týkající[ch] se právních předpisů tohoto státu, použitelných v dané věci, jakýkoliv jiný dokument vztahující se k věci.“*¹⁷² Úřad by zároveň měl pečlivě uvážit, zda jsou naplněny podmínky vyžadované Haagskou úmluvou k tomu, aby bylo možné návratové řízení zahájit. Jinými slovy, měl by důkladně zvážit a přezkoumat, zda podávaný návrh není zcela bezdůvodný.¹⁷³ Podmínky, které je třeba naplnit, jsou obsaženy v článcích 3 a 4 Haagské úmluvy, o nichž bylo detailněji pojednáno již v předchozí kapitole této práce. Pokud Úřad dojde k závěru, že návrh je opodstatněný, zašle jej dožádanému ústřednímu orgánu cizího státu. V zájmu flexibility a rychlosti je vhodné návrh zaslat pomocí některého z prostředků elektronické komunikace, například e-mailu či faxu, jak bylo zmíněno již v textu výše. V případě, kdy by nastaly obtíže s touto formou doručení nebo by nebylo zcela bezpečné a spolehlivé, je možné zajistit doručení návrhu i diplomatickou cestou.¹⁷⁴ Důležité je uvést, že návrh adresovaný dožádanému orgánu je nezbytné zaslat jednak v původním jazyce, v našem případě v jazyce českém, a jednak je třeba pořídit překlad návrhu do úředního jazyka státu dožádaného ústředního orgánu, popřípadě do anglického nebo francouzského jazyka.¹⁷⁵ Pokud by dožádaný ústřední orgán dospěl k závěru, že podaný návrh je bezdůvodný, nemusí jej vůbec přijmout a o důvodech nepřijetí informuje dožadující orgán, jehož prostřednictvím byl návrh podán, popřípadě navrhovatele.¹⁷⁶ Jestliže však návrh opodstatněný byl, avšak výsledkem návratového řízení je nevyhovění žádosti o návrat protiprávně

¹⁷¹ Čl. 8 odst. 2 Haagské úmluvy.

¹⁷² Čl. 8 odst. 3 Haagské úmluvy.

¹⁷³ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-26], str. 34.

¹⁷⁴ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-26], str. 36-37.

¹⁷⁵ Čl. 24 Haagské úmluvy.

¹⁷⁶ Čl. 27 Haagské úmluvy.

přemístěného či zadrženého dítěte, poskytne Úřad navrhovateli potřebnou pomoc a poradenství ohledně možnosti podat proti zamítavému rozhodnutí opravné prostředky.¹⁷⁷ V případě kladného rozhodnutí soudu o návrhu na návrat dítěte, kdy soud nařídí návrat do místa obvyklého bydliště, je Úřad povinen přijmout vhodná opatření k zajištění jeho bezpečného návratu.¹⁷⁸ Po celou dobu probíhajícího řízení o návrat nezletilého dítěte je Úřad v kontaktu jednak s dožádaným ústředním orgánem, jehož prostřednictvím získává aktuální informace o stavu věci, jednak s navrhovatelem, kterému průběžně zprávy obdržené od zahraničního ústředního orgánu předává.¹⁷⁹

Úřad se může dostat i do opačné pozice, tedy do pozice tzv. **dožádaného orgánu** – v tomto případě by bylo nezletilé dítě protiprávně přemístěno nebo zadržováno na území České republiky a Úřadu by byla doručena žádost o navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště.¹⁸⁰ Úřad je po obdržení žádosti povinen o tom zpravit soud, který by jinak byl příslušný k rozhodnutí o péči o dítě.¹⁸¹ Obdržení žádosti o navrácení dítěte, respektive oznámení jejího obdržení soudem ze strany Úřadu, totiž vytváří překážku, v jejímž důsledku nemůže soud o právu péče o dítě rozhodnout, a to až do doby, než bude rozhodnuto o nenavrácení dítěte.¹⁸² Úřad má rovněž možnost obdrženu žádost předat dál. Žádost může být Úřadem předána ústřednímu orgánu jiného smluvního státu za podmínky, že je dán důvod domnívat se, že se dítě nenachází na území České republiky, nýbrž právě ve státě, kam Úřad současně předává původně jemu adresovanou žádost. O takovém kroku je povinen informovat ústřední orgán dožadujícího státu a popřípadě též navrhovatele.¹⁸³ Stejně jako za situace, kdy Úřad vystupuje coby dožadující ústřední orgán, klade se i zde důraz zejména na dobrovolné navrácení dítěte, případně na smírné řešení věci. Tato povinnost vyplývá pro ústřední orgán nejen z již výše zmíněného článku 7 Haagské úmluvy, ale ve vztahu k dožádaným ústředním orgánům je stejná povinnost navíc zvlášť vyjádřena v článku 10 Haagské úmluvy – „[ú]střední orgán státu, v němž dítě je,

---

¹⁷⁷ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice, op. cit. sub 143, [cit. 2017-11-26], str. 39.

¹⁷⁸ Čl. 7 písm. h) Haagské úmluvy.

¹⁷⁹ Únosy dětí: Jak postupovat při únosu dítěte do zahraničí, op. cit. sub 170, [cit. 2017-11-26].

¹⁸⁰ Únosy dětí: Jak postupovat při únosu dítěte do České republiky. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. 2018 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/unosy-deti/postup-pri-unosu-ditete-do-cr/>.

¹⁸¹ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 337.

¹⁸² Srov. čl. 16 Haagské úmluvy.

¹⁸³ Čl. 9 Haagské úmluvy.

*učiní nebo zařídí, aby byla učiněna všechna opatření potřebná k dosažení dobrovolného navrácení dítěte.*¹⁸⁴ V této souvislosti Úřad nabízí účastníkům sporu jako způsob mimosoudního řešení zprostředkování mediace, jíž uskutečňuje výhradně v případech týkajících se dětí, čímž sleduje především zajištění jejich nejlepšího zájmu a co největší eliminaci nepříznivých důsledků rodičovských sporů na nezletilé děti.¹⁸⁵ Jak bylo opakovaně zmiňováno, na smírné řešení konfliktů klade důraz i samotná Haagská úmluva a mediaci, která prostředek smírného řešení sporů představuje, tak lze považovat za významnou součást činnosti Úřadu. I proto jí bude věnována samostatná kapitola této diplomové práce. Nicméně dlužno podotknout, že ústřední orgány nemohou zúčastněné osoby ke smírnému vyřešení a uzavření dohody nijak donucovat.¹⁸⁶ V případě neúspěšného snažení o smírné vyřešení věci je Úřad povinen činit vše potřebné k usnadnění zahájení a provedení řízení o návrat protiprávně přemístěného nebo zadržného dítěte. Za tímto účelem Úřad například poskytuje informace o právním řádu České republiky, který se dotýká provádění Haagské úmluvy nebo zajišťuje poskytnutí právní pomoci nebo může zajistit účast právního zástupce.¹⁸⁷ V případě, že výsledkem řízení před soudem o návrat dítěte je rozhodnutí, kterým je nařízen návrat dítěte do státu jeho obvyklého bydliště, má Úřad povinnost přijmout potřebná opatření, jež jsou nezbytná k dosažení bezpečného návratu dítěte do tohoto státu. Převoz dítěte do státu jeho obvyklého bydliště může Úřad zajistit buď sám, nebo se může obrátit o pomoc například na tuzemské orgány péče o dítě.¹⁸⁸

4.5.1 Spolupráce s ústředními orgány některých států

Následující text je zaměřen na hodnocení spolupráce ústředních orgánů vybraných cizích států s Úřadem. Kritériem výběru konkrétních států byla četnost případů mezinárodních únosů dětí – jedná se o státy, do nichž nebo z nichž jsou děti nejčastěji unášeny. Kontakt s ústředními orgány těchto států je tak nejfrekventovanější a zkušenosti se vzájemnou spoluprací jsou nejbohatší.

---

¹⁸⁴ Čl. 10 Haagské úmluvy.

¹⁸⁵ *Mediace. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. 2017 [cit. 2017-11-26]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/mediace/>.

¹⁸⁶ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 337.

¹⁸⁷ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 337.

¹⁸⁸ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 337-338.

Slovensko

Slovenským ústředním orgánem je Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže.¹⁸⁹

Spolupráci se slovenským ústředním orgánem lze hodnotit víceméně kladně. V počátcích slovenský ústřední orgán nekomunikoval zcela flexibilně. Informace, které poskytoval Úřadu, byly často zastaralé z důvodu nedostatečné komunikace mezi slovenskými soudy a ústředním orgánem, a k poskytování informací docházelo až na základě jejich vyžádání od Úřadu. Nicméně situace se postupem času změnila a dochází k neustálému progresu ve vzájemné komunikaci. Pozitivně lze zcela jednoznačně hodnotit možnost využít před slovenským ústředním orgánem mediaci.¹⁹⁰

Spolková republika Německo

Ústředním orgánem ve Spolkové republice Německo je Bundesamt für Justiz.¹⁹¹

Vzájemná součinnost Úřadu s německou stranou je dlouhodobě hodnocena velmi pozitivně. Komunikace mezi ústředními orgány probíhá velice rychle a flexibilně, nejčastěji prostřednictvím e-mailové korespondence. Spolupráce je na velmi kvalitní a vysoké úrovni. Německý ústřední orgán po obdržení žádosti o navrácení protiprávně přemístěného nebo zadržného dítěte bezprostředně prověří místo jeho aktuálního pobytu a provede šetření sociálního prostředí, ve kterém se dítě nachází. Ústřední orgán se snaží o co možná nejrychlejší vydání rozhodnutí ve věci a navrácení dítěte. Velmi pozitivní je i skutečnost, že německá strana zprostředkovává bezplatnou právní pomoc německým advokátem žadateli o návrat dítěte v případě, kdy tato osoba nemá dostatečné finanční prostředky k jeho zajištění; nadto tato pomoc zahrnuje i cestovní náklady, které je potřeba

---

¹⁸⁹ Details: Slovakia - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=121>.

¹⁹⁰ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2011, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 9; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2012. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy_106/Zprava_o_cinnosti_2012.pdf, str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2013, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2014, op. cit. sub 135 [cit. 2018-02-08], str. 12-13; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-08], str. 14.

¹⁹¹ Details: Germany - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=92>.

vynaložit na dopravení se na jednání před soudem rozhodujícím o návratu nezletilého dítěte.¹⁹²

Španělsko

Ve Španělsku je jako ústřední orgán ustaveno Ministerio de Justicia.¹⁹³

Dlouhodobě je spolupráce se španělským ústředním orgánem Úřadem hodnocena značně negativně. Podle Úřadu je spolupráce velmi neuspokojivá, objevují se závažné nedostatky v komunikaci mezi oběma ústředními orgány – španělská strana užívá nesprávnou e-mailovou adresu, telefonicky je zcela nekontaktní, nedostatečně poskytuje průběžné informace o stavu a vyřizování věci, reaguje líně a neefektivně. V případech únosů nezletilých dětí z České republiky do Španělska nereaguje na žádosti o navrácení dětí zpět do České republiky nebo dokonce odmítá návratová řízení zahajovat. Naopak v případech únosů dětí ze Španělska do České republiky je španělský ústřední orgán velmi aktivní. Tyto odlišné postoje k vyřizování únosů dětí se projevují i v tom, že v prvním případě (únos z České republiky do Španělska) Španělsko vyžaduje komunikaci výhradně ve španělském jazyce, ve druhém případě (únos ze Španělska do České republiky) je ochotné komunikovat v jazyce anglickém. Problémy se objevují i při zjišťování aktuálního pobytu nezletilého dítěte. Ačkoliv existují relevantní informace o pobytu dítěte, španělský ústřední orgán je nikterak neprověří a v podstatě mechanicky vydá pouze prohlášení o neznámém pobytu dítěte.¹⁹⁴

---

¹⁹² Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2012, op. cit. sub 190, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2013, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2014, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 13; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-08], str. 14.

¹⁹³ Details: Spain - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=124>.

¹⁹⁴ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2010, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2011, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2012, op. cit. sub 190, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2013, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2014, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 13; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-08], str. 14-15.

Španělsko je v rámci schůzí ústředních orgánů opakovaně upozorňováno na přetrvávající nedostatky a problémy a je vyvíjena snaha o progres ve vzájemné spolupráci mezi španělským Ministerio de Justicia a Úřadem.¹⁹⁵

Velká Británie

Velká Británie je názornou ukázkou státu s více než právě jedním ústředním orgánem. To vyplývá ze správního členění Velké Británie, která se skládá ze čtyř zemí – Anglie, Walesu, Skotska a Severního Irska. Každá ze zmíněných zemí má svůj zvláštní ústřední orgán. Funkci „hlavního“ ústředního orgánu, na který mají být směřovány veškeré žádosti, zastává ústřední orgán pro Anglii a Wales – The International Child Abduction and Contact Unit Office of the Official Solicitor. Kromě toho přináležejí k Velké Británii i další území, jako například ostrov Man, Falklandy, Kajmanské ostrovy, Bermudy či Montserrat. I tato území disponují svým vlastním ústředním orgánem.¹⁹⁶

Spolupráce s „hlavním“ ústředním orgánem Velké Británie je dlouhodobě velmi kvalitní, rychlá a efektivní. V jistém období (v roce 2011) došlo ke zhoršení vzájemné komunikace, což spočívalo v jejím zpomalení. Snížení rychlosti komunikace bylo pravděpodobně způsobeno v důsledku zvýšeného nápadu agendy „hlavnímu“ ústřednímu orgánu a rovněž nedostatečné personální vybavenosti. Nicméně v dalších letech se komunikace opět výrazně zlepšila a nadále probíhá na velmi dobré úrovni. Pozitivně Úřad hodnotí jednotný postup ve věcech mezinárodních únosů všech ve Velké Británii zřízených ústředních orgánů. „Hlavní“ ústřední orgán po doručení žádosti o návrat dítěte ustanoví žadateli advokáta, a to bezplatně. Bezplatná pomoc navíc, obdobně jako v případě Německa, zahrnuje i náklady, které žadatel vynaložil v souvislosti s účastí na jednání před britským soudem. Jedná se například o náklady na dopravu či ubytování. Britská strana rovněž bezplatně zajišťuje i služby tlumočnicka. Jako nevýhodu naopak Úřad vnímá absenci nabídky mediace. Na druhou stranu tento „nedostatek“ je do jisté míry vyvážen rychlostí řízení o návrat dítěte.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-08], str. 14-15.

¹⁹⁶ Details: United Kingdom - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law*[online]. 2018 [cit. 2018-02-09]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=132>.

¹⁹⁷ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2008. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_UMP

4.5.2 *Spolupráce ústředního orgánu se styčným soudcem*

Úřad nespolupracuje pouze na mezinárodní úrovni s ústředními orgány ostatních smluvních států Haagské úmluvy, nýbrž spolupracuje i s orgány a osobami na úrovni vnitrostátní. Ostatně tato povinnost pro Úřad vyplývá ze samotné Haagské úmluvy, jak bylo vysvětleno v předchozím textu.

Jednou z osob, s níž Úřad dlouhodobě spolupracuje, je tzv. **styčný soudce ve věcech rodinného práva**. Ke zřízení styčného soudce došlo na základě Rozhodnutí Rady (ES) ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.¹⁹⁸ Náplň činnosti styčného soudce není explicitně vymezena v žádném mezinárodním ani vnitrostátním předpisu, avšak existuje okruh činností, které styční soudci shodně vykonávají napříč různými státy. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit: pomoc ostatním soudcům při aplikaci Haagské úmluvy, podpora mezinárodní spolupráce v záležitostech rodinného práva, zajištění odeslání klíčových rozhodnutí do databáze soudních rozhodnutí ve věcech mezinárodních únosů (tzv. INCADAT) a další.¹⁹⁹ Úřadu styčný soudce významně napomáhá zejména při zprostředkování komunikace se soudy cizích států, při výkladu norem českého práva orgánům cizích států²⁰⁰ a rovněž Úřadu poskytuje poradenství ohledně obecných otázek aplikace Haagské úmluvy.²⁰¹

Za Českou republiku byl do funkce styčného soudce na konci roku 2006 jmenován ministrem spravedlnosti JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.²⁰² – předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky.²⁰³

OD_2008.pdf, str. 7; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2009, op. cit. sub 125, [cit. 2018-02-08], str. 6; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2011, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 10; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2012, op. cit. sub 190, [cit. 2018-02-08], str. 11; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2013, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 11; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2014, op. cit. sub 135, [cit. 2018-02-08], str. 13-14; Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-08], str. 15.

¹⁹⁸ Srov. čl. 2 odst. 1 písm. c) Rozhodnutí Rady o vytvoření Evropské soudní sítě.

¹⁹⁹ PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina*. LINDE nakladatelství, 2008, **10**(9). ISSN 1212-866X, str. 1-2.

²⁰⁰ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-09], str. 15-16.

²⁰¹ PTÁČEK, Lubomír, op. cit. sub 199, str. 3.

²⁰² GLOGAROVÁ, Jana a Radka NOSKOVÁ. Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu. *Právní fórum*. 2009, **6**(5). ISSN 1214-7966, str. 193.

²⁰³ O Nejvyšším soudu: Soudci: Seznam soudců Nejvyššího soudu. *Nejvyšší soud* [online]. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/%20seznam soudcu?Open&area=O%20Nejvy%20seznamsoudcu&grp=Galerie%20soudcu%20AF&Ing=.

4.6 Preventivní činnost ústředních úřadů

Výše v textu byly popsány postupy a úkoly Úřadu v případech, kdy k mezinárodnímu únosu dítěte již došlo a je třeba nastalý protiprávní stav řešit. Neméně důležité však je, aby Úřad vyvíjel i činnost osvětovou a nejen pomáhal odstraňovat následky únosů dětí. Mnoho lidí si neuvědomuje a často ani nezná rizika a důsledky hrozící v souvislosti s únosem nezletilého dítěte. Proto je zásadní, aby Úřad věnoval pozornost i vzdělávání a informovanosti široké veřejnosti. Osvěta by se měla týkat jak veřejnosti laické, tak ale i veřejnosti odborné a měla by spočívat v detailnějším seznámení s Haagskou úmluvou, zejména pak v objasnění jejích základních zásad, cílů, a co je nedůležitější ve vyložení závazků, práv a povinností plynoucích z Haagské úmluvy.²⁰⁴ Kvalitní a dostatečně široká informovanost nepochybně napomáhá předcházet nebo alespoň zmírňovat důsledky obtížných životních situací a je tak základem prevence (nejen) mezinárodních únosů dětí.²⁰⁵

Preventivní činnost Úřadu spočívá i v poskytování právního poradenství, a to v případech, kdy se na Úřad obrátí osoba nebo některý z orgánů zabývající se péčí o dítě s podezřením na hrozící nebezpečí možného mezinárodního únosu dítěte.²⁰⁶ Rutinou v práci právníků a psychologů Úřadu je poskytování poradenství rodičům nezletilých dětí. Poradenství je zejména poskytováno jednak v situaci, kdy se již rodič obává hrozícího únosu dítěte (jak bylo zmíněno výše), a jednak v situaci, kdy rodič chce společně s dítětem odcestovat z místa jeho obvyklého bydliště do zahraničí. Úřad poskytuje poradenství ale i v opačném případě, to znamená za situace, kdy se na něj obrátí český státní občan žijící v cizině, který má v úmyslu přemístit se i s nezletilým dítětem zpět do svého domovského státu.²⁰⁷ V obou těchto případech je pak konzultační činnost Úřadu, respektive jeho právníků, popřípadě psychologů, naprosto zásadní a klíčová v rámci prevence únosů nezletilých dětí, neboť tím, že Úřad rodiči vysvětlí základní principy únosového práva, může bezprostředně mezinárodnímu únosu zabránit.

Další variantou, jak může Úřad působit preventivně v rámci svojí činnosti, je účastnit se legislativního procesu. Úřad sice nedisponuje zákonodárnou

---

²⁰⁴ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 338.

²⁰⁵ PTÁČEK, Lubomír, op. cit. sub 199, str. 3.

²⁰⁶ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub. 166, str. 338.

²⁰⁷ Výroční zpráva o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016, op. cit. sub 132, [cit. 2018-03-21], str. 15-16.

iniciativou a sám nemůže zákonodárnému orgánu předložit vlastní návrh zákona. Nicméně může být legislativního procesu účasten alespoň jako konzultativní orgán, který svými podněty a připomínkami bude ovlivňovat výsledný návrh daného zákona. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí má poměrně úzce vymezený předmět své činnosti, v němž se jako specializovaný úřad bude orientovat lépe než kdokoli jiný, a tudíž by měl mít i jasnou představu o tom, jaké instrumenty je třeba do zákonů zakotvit, aby účinně umožňovaly předcházet a zabránit případným mezinárodním únosům.²⁰⁸

Závěrem už jen zbývá podotknout, že Haagská úmluva výslovně nezakotvuje do svých článků povinnost ústředním orgánům vyvíjet jakoukoliv preventivní nebo osvětovou činnost.²⁰⁹ Vzhledem k citlivosti problematiky a hrozícím následkům je však dle názoru autorky uskutečňování osvětové činnosti Úřadu zřejmě více než žádoucí.

---

²⁰⁸ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 338.

²⁰⁹ JANOČKOVÁ, Michaela, op. cit. sub 166, str. 338.

5 Vybrané případy z praxe Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

V předchozí kapitole této práce byly teoreticky popsány postupy Úřadu, které by v případech mezinárodních únosů měl vždy dodržovat, respektive měly by je dodržovat všechny instituce vystupující v roli ústředních orgánů ve smyslu Haagské úmluvy.

Následující kapitola si klade za cíl teoretická východiska čtvrté kapitoly demonstrovat na případech únosů, v nichž Úřad vystupoval, a zhodnotit, zda Úřad funkci ústředního orgánu zastává řádně a svou činností naplňuje závazky vyplývající pro něj z mezinárodních norem. Za tímto účelem se autorka obrátila přímo na český ústřední orgán a požádala o poskytnutí informací spočívajících v zaslání přehledu veškerých úkonů, jež Úřad v konkrétních případech učinil.

Kapitola přináší celkem tři případy mezinárodních únosů, v nichž Úřad zastával roli ústředního orgánu, přičemž každý z nich usiluje o zprostředkování odlišných úhlů pohledu na danou problematiku.

5.1 Příklad I. – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jako dožadující ústřední orgán

První případ popisuje činnost a sled jednotlivých úkonů Úřadu, pokud vystupuje v pozici ústředního orgánu žádajícího o navrácení nezletilého dítěte do České republiky.

Rodič poškozený únosem dítěte (dále jen jako „opuštěný rodič“) kontaktoval Úřad a požádal o pomoc ve věci mezinárodního únosu. Úřad nejprve opuštěnému rodiči zaslal pokyny k přípravě podkladů nezbytných pro podání žádosti o navrácení dítěte. Po jejich kompletnosti opuštěným rodičem Úřad uskutečnil osobní setkání. Jeho předmětem bylo kromě převzetí požadovaných podkladů k žádosti konzultace týkající se situace v rodině, poskytnutí právního poradenství včetně sdělení informací o pravděpodobném průběhu budoucího návratového řízení v cizím státě. Po převzetí podkladů od opuštěného rodiče Úřad zajistil jejich překlad do příslušného cizího jazyka. Následně Úřad zpracoval průvodní dopis k žádosti o navrácení nezletilého dítěte a spolu s vyhotovenými překlady potřebných dokumentů odeslal žádost o navrácení ústřednímu orgánu v cizině; současně o tomto kroku informoval opuštěného rodiče. Úřadu bylo ze strany zahraničního ústředního orgánu potvrzeno přijetí zasláné žádosti o návrat

dítěte. Opuštěný rodič poté Úřad informoval o tom, že mu byl ustanoven právní zástupce pro jednání před zahraničním soudem a dotazoval se Úřadu na další možnosti; na dotazy Úřad opuštěnému rodiči odpověděl. Poté Úřad zaslal zahraničnímu ústřednímu orgánu žádost o poskytnutí informací ohledně aktuálního stavu věci. Zahraniční ústřední orgán Úřadu požadované informace sdělil a zároveň sdělil i termín, na nějž je nařízeno soudní jednání u zahraničního soudu. Veškeré poskytnuté informace Úřad současně předal i opuštěnému rodiči. Zahraniční ústřední orgán pak ještě Úřad dvakrát informoval o stavu návratového řízení.

Celý případ se podařilo vyřešit vzájemnou dohodou rodičů, kterou uzavřeli u zahraničního soudu. Po ukončení návratového řízení si Úřad od zahraničního ústředního orgánu vyžádal informace o celém jeho průběhu a opuštěný rodič informoval Úřad o jejich aktuální rodinné situaci.²¹⁰

5.2 Případ II. – Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jako dožádaný ústřední orgán

Druhý případ se věnuje popisu činnosti a jednotlivých úkonů Úřadu, pokud se dostane do pozice ústředního orgánu, který obdrží žádost o navrácení nezletilého dítěte do místa obvyklého bydliště, jež je v cizím státě, přičemž dítě se nachází na území České republiky.

Úřad obdržel žádost o navrácení nezletilého dítěte od zahraničního ústředního orgánu, což mu obratem potvrdil a zároveň vyzval k doplnění chybějících informací. Mezitím Úřad zahájil prostřednictvím Ministerstva vnitra, jemuž adresoval žádost, šetření týkající se aktuálního pobytu dítěte. Po zjištění pravděpodobného místa pobytu dítěte oslovil Úřad místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a požádal ho o prošetření poměrů dítěte. Úřad rovněž informoval obecný soud dítěte o jeho protiprávním přemístění a o obdržení žádosti o návrat do země obvyklého bydliště. Následně Úřad vyzval rodiče-únosce k dobrovolnému navrácení dítěte, poskytl mu potřebná vysvětlení týkající se případného návratového řízení a zároveň mu nabídl i další alternativu pro řešení celé záležitosti smírnou cestou, a to v podobě mediace. Zahraniční ústřední orgán na výzvu učiněnou Úřadem doplnil chybějící informace. Úřad na žádost

---

²¹⁰ Veškeré uvedené informace byly autorce poskytnuty Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí sdělením ze dne 2. 3. 2018, č. j. UMPOD-SPR0082/18-3, a to na základě autorčiny žádosti o poskytnutí informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytl další informace pro účely prošetření jeho poměrů a informoval zahraniční ústřední orgán o aktuálním stavu a průběhu věci. Poté Úřad obdržel sdělení od Ministerstva vnitra o neznámém pobytu rodiče-únosce a nově získané informace opět předal zahraničnímu ústřednímu orgánu. Orgán sociálně-právní ochrany dětí poskytl Úřadu zprávu o prošetření poměrů dítěte a o pohovoru s rodičem-únoscem, přičemž rodič-únosce následně sám Úřadu zaslal dopis, v němž vysvětlil své stanovisko k nastalé rodinné situaci. Úřad se s rodičem-únoscem spojil i telefonicky a vysvětlil mu důsledky jeho jednání v právní rovině. Aktuální informace o stavu věci sdělil zahraničnímu ústřednímu orgánu. Zahraniční ústřední orgán zaslal Úřadu žádost o poskytnutí bezplatné právní pomoci pro druhého z rodičů v řízení před českým soudem. Následovalo vzájemné vyměňování informací týkajících se stavu věci mezi Úřadem, rodičem-únoscem a zahraničním ústředním orgánem a mezitím byly zahraničním ústředním orgánem zaslány i podklady potřebné pro posouzení přiznání bezplatné právní pomoci. Úřad opětovně nabídl zúčastněným stranám možnost využití mediace. Znovu došlo k vzájemné výměně informací k aktuálnímu stavu věci mezi Úřadem, rodičem-únoscem a zahraničním ústředním orgánem.

Vzhledem ke skutečnosti, že dítě nebylo dobrovolně navraceno a rodiče nezletilého dítěte nevyužili ani možnosti účasti na mediaci, byl Městskému soudu v Brně postoupen návrh na zahájení řízení o návrat dítěte a zároveň žádost opuštěného rodiče o přiznání bezplatné právní pomoci pro zastupování před soudem. Následovala výměna informací mezi Úřadem a rodičem-únoscem a Úřadem a zahraničním ústředním orgánem. Městský soud v Brně zamítl žádost o poskytnutí bezplatné právní pomoci opuštěnému rodiči a vydal předběžné opatření. Úřad poté informoval zahraniční ústřední orgán jednak o aktuálním stavu věci, jednak o termínu nařízeného jednání před českým soudem. Znovu došlo k vzájemnému sdělování informací k případu ze strany Úřadu, zahraničního ústředního orgánu a rodiče-únosce, včetně sdělení stanoviska rodiče-únosce k podanému návrhu na navrácení nezletilého dítěte.

V tomto případě se nepodařilo ani před soudem dosáhnout vzájemné dohody rodičů. Proto ve věci rozhodl až Městský soud v Brně, který svým rozsudkem rozhodl o navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště. Úřad předmětný rozsudek zaslal zahraničnímu ústřednímu orgánu.

Celá záležitost byla definitivně uzavřena tím, že zahraniční ústřední orgán nejprve Úřadu poskytl informace týkající se plánovaného návratu nezletilého dítěte spolu s rodičem-únoscem do místa původního bydliště a následně návrat rodiče-únosce s dítětem do tohoto místa potvrdil.²¹¹

Uvedené případy sice neobsahují detailní informace (například o skutkovém stavu věci předcházejícímu mezinárodnímu únosu), nicméně rozbor rodinné situace a možných příčin mezinárodního únosu nejsou v této chvíli ani předmětem zájmu, když cílem kapitoly je pouze zhodnotit činnost a postup Úřadu a z toho vyplývající míru naplňování závazků zakotvených především v Haagské úmluvě. K naplnění tohoto účelu, dle názoru autorky, postačují i takto zjednodušené popisy průběhu případů zaměřené výlučně na činnost a postup Úřadu.

Autorka má za to, že postupy Úřadu v obou případech svědčí o velmi aktivním přístupu a snaze Úřadu o co nejrychlejší nápravu nastalého protiprávního stavu. Vyzdvihnout je třeba snahu Úřadu o dosažení smírného vyřešení věci bez nutnosti intervence soudu, což bylo u druhého z případů znázorněno jednak primární výzvou rodiče-únosce k dobrovolnému navrácení dítěte, včetně vysvětlení důsledků jeho dosavadního počínání, jednak i opakováním nabídky mediace u Úřadu. Možnost účasti na mediačním jednání sice nakonec rodiči nezletilého dítěte zůstala v tomto případě nevyužita, nicméně to nelze přičítat k tíži Úřadu, který rodiče k využití mediace nemůže donucovat. Autorka se tak domnívá, že Úřad svou činností a postupy v obou uvedených případech dostal závazkům, které pro něj plynou zejména z Haagské úmluvy, když postupoval zcela v souladu s jejími ustanoveními a řádně plnil veškeré povinnosti, které Haagská úmluva ústředním orgánům ukládá.

Ze shora provedeného souhrnu případů lze rovněž usuzovat, že postupy a činnosti Úřadu se v některých bodech shodují, ať se Úřad ocitne v roli dožadujícího či dožadovaného ústředního orgánu. V obou případech Úřad především aktivně komunikuje a spolupracuje se všemi zúčastněnými subjekty – zjišťuje informace týkající se rodinné situace (především od některého z rodičů dítěte), poskytuje veškeré potřebné informace a poučení, včetně právního poradenství a

---

²¹¹ Veškeré uvedené informace byly autorce poskytnuty Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí sdělením ze dne 2. 3. 2018, č. j. UMPOD-SPR0082/18-3, a to na základě autorčiny žádosti o poskytnutí informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

další. Po celou dobu probíhajícího řízení o návrat nezletilého dítěte tak Úřad se subjekty udržuje úzký kontakt, a tím zajišťuje i neustálou aktuálnost informací o stavu věci.

5.3 Případ III – porušování mezinárodních závazků

Dříve popsané případy znázorňují, jak by spolupráce mezi ústředními orgány měla fungovat, možno říci, v ideálním případě. Nicméně v praxi se Úřad setkává i s případy, kdy spolupráce se zahraničním ústředním orgánem zdaleka nefunguje tak, jak by především vážnost situace vyžadovala. Jak může taková nespolečná spolupráce mezi ústředními orgány v praxi vypadat, popisuje právě níže uvedený případ.

V daném případě bylo nezletilé dítě protiprávně přemístěno na území Španělska. Mezinárodního únosu se dopustila matka nezletilého dítěte. Otec se proto obrátil na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a jeho prostřednictvím se domáhal navrácení dítěte zpět do České republiky. Úřad tedy vystupoval v roli dožadujícího ústředního orgánu.

Úřad dne 24. 9. 2015 odeslal žádost o navrácení nezletilého dítěte ústřednímu orgánu Španělska, kterým je již v jedné z předchozích kapitol uváděné Ministerio de Justicia. Ten přibližně po dvou týdnech, dne 8. 10. 2015, českému ústřednímu orgánu potvrdil její přijetí. V čase, kdy byla podána žádost o navrácení nezletilého dítěte, nebylo možné jednoznačně říci, zda se dítě opravdu na území Španělska nachází. Existovala možnost, že mohlo být přemístěno do Velké Británie, neboť právě tam jeho matka vykonávala výdělečnou činnost. Španělský ústřední orgán tak měl povinnost zjistit, kde se unesené dítě skutečně nachází. Matka následně před španělskými soudy zahájila řízení o úpravu péče o nezletilé dítě.²¹²

Úřad se po sdělení těchto informací opakovaně španělské strany dotazoval na aktuální stav ve věci. Žádost o sdělení Úřad odeslal dne 24. 11. 2015 a následně odpověď dne 7. 12. 2015 urgoval. Teprve po učiněné urgenci, dne

---

²¹² Hodnotící zpráva k plnění závazků k mezinárodněprávní ochraně dětí při spolupráci se Španělským královstvím. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Komunikace mezi Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí a Ministerstvem zahraničních věcí ČR* [online]. 2016, 1. 7. 2016 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2186094/Hodnotici_zprava_Spanelsko_1_7_2016_anonym_CJ_rev.pdf, str. 6.

11. 12. 2015 Ministerio de Justicia na předmětnou žádost Úřadu reagovalo a zaslalo velmi obsáhlé vyjádření matky k věci. Obratem, dne 15. 12. 2015, se Úřad dotazoval, na jaký termín je nařízeno jednání o navrácení nezletilého dítěte u španělského soudu. Po dalším měsíci neúspěšného čekání na odpověď španělské strany Úřad dotaz na termín jednání zopakoval a zároveň požadoval po Ministerio de Justicia sdělení, zda se španělským orgánům podařilo zjistit aktuální místo pobytu nezletilého dítěte. K žádosti připojil i informaci o tom, že otec připravuje své vyjádření k celé věci včetně podkladů prokazujících, že nezletilé dítě bylo jeho matkou na území Španělska přemístěno protiprávně. Vyjádření pak bylo španělské straně odesláno jednak elektronicky prostřednictvím e-mailu dne 1. 2. 2016, jednak bylo zasláno i fyzicky, včetně potřebného překladu vyjádření a všech dalších podkladů dne 9. 2. 2016. Španělský ústřední orgán na zasláné vyjádření a předchozí dotazy Úřadu opět nikterak nereagoval, proto Úřad musel Ministerio de Justicia k reakcím opakovaně vyzývat.²¹³

Dne 26. 2. 2016 Ministerio de Justicia Úřadu sdělilo, že řízení ve věci péče o nezletilé dítě, jež matka dítěte iniciovala hned v počátcích po únosu, nebylo španělskými soudy přerušeno. Úřad proto obratem po španělské straně požadoval vysvětlení nastalé situace a zároveň žádal zjednání nápravy. Ani v tomto případě se však Úřad, i přes opakované zasílání žádostí o odpověď španělskému ústřednímu orgánu, nedočkal odpovědi na své dotazy.²¹⁴

Teprve po několika měsících, dne 27. 5. 2016, Ministerio de Justicia oznámilo Úřadu, že podle jeho názoru nebyly splněny podmínky stanovené Haagskou úmluvou pro přijetí žádosti, a z tohoto důvodu ji tedy odmítl. S takovým vyřízením věci se však Úřad nespokojil, vyjádřil svůj nesouhlas s postupem španělského ústředního orgánu a požadoval po něm vysvětlení, z jakých důvodů byla předmětná žádost odmítnuta. Ministerio de Justicia se však ve svém vyjádření omezilo pouze na strohé konstatování, že případ je již uzavřen, a proto v něm nebude činit žádné další kroky.²¹⁵

---

²¹³ Hodnotící zpráva k plnění závazků k mezinárodněprávní ochraně dětí při spolupráci se Španělským královstvím, op. cit. sub 212, [cit. 2018-03-03], str. 6.

²¹⁴ Hodnotící zpráva k plnění závazků k mezinárodněprávní ochraně dětí při spolupráci se Španělským královstvím, op. cit. sub 212, [cit. 2018-03-03], str. 6-7.

²¹⁵ Hodnotící zpráva k plnění závazků k mezinárodněprávní ochraně dětí při spolupráci se Španělským královstvím, op. cit. sub 212, [cit. 2018-03-03], str. 7.

Popsaný případ ukazuje, že „teoretická“ ustanovení zakotvená v mezinárodních úmluvách, k jejichž dodržování se signatářské státy zavázaly, a následná praxe mohou být někdy dvě diametrálně odlišné sféry.

Autorka je toho názoru, že ani v tomto případě se Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí nedá v jeho postupu nic vytknout. Úřad postupoval ve věci tak, jak vyžaduje Haagská úmluva, byl aktivní, ochotný poskytnout veškerou potřebnou součinnost, neustále se snažil udržovat komunikaci se španělskou stranou a získávat aktuální informace o stavu věci. Spolupráci ze strany španělského ústředního orgánu opakovaně urgoval a aktivně se dožadoval reakcí na své žádosti a dotazy; neuchyloval se k pouhému pasivnímu vyčkávání na odpovědi.

Na druhou stranu činnost španělského Ministerio de Justicia budiž odstrašujícím příkladem. Španělský ústřední orgán absolutně nedbá závazků zakotvených v mezinárodních předpisech. O tom svědčí zejména jeho liknavý přístup ke komunikaci a spolupráci se zahraničním ústředním orgánem vůbec; dále se dostatečně nezabývá zjišťováním místa současného pobytu nezletilého dítěte a prošetřením jeho poměrů. Za závažný nedostatek a porušení mezinárodních závazků autorka považuje především odmítnutí žádosti o návrat nezletilého dítěte až po uplynutí osmi měsíců od dne obdržení žádosti španělským ústředním orgánem. Haagská úmluva sice takový postup v článku 27 umožňuje, nicméně stanoví lhůtu okamžitě k informování zahraničního ústředního orgánu o důvodech nepřijetí žádosti. Autorka má za to, že lhůta osm měsíců je proto absolutně neadekvátní požadavku Haagské úmluvy, a tedy nepřijatelná. Další závažné porušení Haagské úmluvy ze strany španělského ústředního orgánu autorka spatřuje v neposkytnutí informace španělskému soudu o obdržení žádosti o navrácení dítěte a s tím související nepřerušeni probíhajícího soudního řízení o péči o dítě, když povinnost přerušit takové řízení znovu výslovně Haagská úmluva zakotvuje, tentokrát v článku 16. Vzhledem ke všemu shora uvedenému má autorka vážné pochybnosti i o jakékoliv snaze španělské strany usilovat o dobrovolné navrácení dítěte, případně usnadnit smírné řešení celé záležitosti.

6 Smírné řešení rodičovských sporů

Na několika místech v diplomové práci bylo zmíněno, že jedním ze stěžejních cílů Haagské úmluvy při mezinárodním únosu dítěte je dosáhnout jeho dobrovolného navrácení. V případě neochoty rodiče-únosce dítě dobrovolně vrátit zpět do místa jeho obvyklého bydliště má ústřední orgán usilovat o smírné řešení věci. Stejně tak již bylo zmíněno, že za účelem naplnění této povinnosti zprostředkovává Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí rodičům možnost mediačního jednání. Význam, který Úřad přikládá mediaci, vyjádřila ve svém příspěvku Mgr. et Mgr. Eva Pávková – psychologka a mediátorka a dnes bývalá vedoucí oddělení psychologů na Úřadu,²¹⁶ která v jeho závěru uvedla: „[Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí – pozn. autorky] [m]ediaci vnímá jako další z nástrojů, které mohou pomoci do budoucna rodičům a jejich prostřednictvím především dětem, které se ve složité situaci ocitly bez možnosti ji ovlivnit, a jsou často jejich největšími oběťmi. Proto každý rodičovský pár, který s podporou mediátora nalezne byť jen částečný konsenzus, dělá mnoho pro budoucnost svých dětí.“²¹⁷

6.1 Základní charakteristika mediace

Mediaci lze charakterizovat jako „metodu řešení konfliktu, při níž neutrální kvalifikovaná osoba – mediátor – pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení jejich spokojenosti s procesem a výsledkem řešení konfliktu.“²¹⁸ **Cíl mediace** je tedy naznačen v předcházející větě. Kromě samotného vyřešení konfliktu, by definitivním cílem měla být spokojenost účastníků mediace.²¹⁹ Cílem je zároveň umožnit rodičům nezletilého dítěte sdělit si vše, co je z jejich pohledu důležité, vzájemné návrhy zvážit

---

²¹⁶ PÁVKOVÁ, Eva, ed. *Mediace přeshraničních rodičovských sporů 2014: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 13.-14. 10. 2014 v Brně*. Brno: Tribun EU, 2015. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-0996-3, str. 50.

²¹⁷ PÁVKOVÁ, Eva. *Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí*. In: PÁVKOVÁ, Eva, ed. *Mediace přeshraničních rodičovských sporů 2014: Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 13.-14. 10. 2014 v Brně*. Brno: Tribun EU, 2015, ISBN 978-80-263-0996-3, str. 7-8.

²¹⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace při řešení rodinných konfliktů*. *Právo a rodina*. 2006, 8(4). ISSN 1212-866X, str. 10.

²¹⁹ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6, str. 61.

a zohlednit je při dalším rozhodování o budoucnosti jejich dítěte, popřípadě dětí.²²⁰

Účelem mediace v případech mezinárodních únosů je uchovat rodičům co největší možnou kontrolu nad rozhodnutími bezprostředně se dotýkajících především jejich dětí, ale také i jich samých. Rodiče jsou ti, kteří znají, respektive by měli znát, své děti nejlépe. Tím je dán předpoklad, že právě rodiče dokáží nejkvalifikovaněji vyhodnotit, co je v nejlepším zájmu dítěte a z tohoto titulu jsou nejpopovolanějšími k tomu, aby rozhodovali o dalším osudu a budoucnosti svých dětí. Přenechat takové rozhodování třetí osobě, například soudci, který o dítěti ani zdaleka nemá a ani nemůže mít dostatečný přehled a dostatek informací, by tak mělo být tím nejzazším řešením.²²¹

Mediace jako určitý druh procesu je ovládána některými zásadami. **Zásady** uplatňované v praxi se sice mohou v jednotlivých státech mírně odlišovat, nicméně lze vymezit některé, které se uplatňují generálně a které mají zvláště ve věcech mezinárodních únosů dětí mimořádný význam.²²² Mezi mezinárodně uznávané a aplikované zásady mediace můžeme zařadit zásadu dobrovolnosti mediace, informovaného souhlasu, vhodnosti mediace, zásadu neutrality, nezávislosti, nestrannosti a spravedlnosti, důvěrnosti mediace, zásadu nejlepšího zájmu dítěte, informovaného rozhodování a náležitý přístup k právnímu poradenství, zásadu mezikulturní kompetence a konečně zásadu minimálních požadavků na vzdělání mediátorů.²²³ Zásady obecně bývají nejčastěji charakterizovány jako vůdčí právní ideje či principy. V procesním právu bývají základní zásady vymezeny jako „základní instituty, na kterých spočívá procesní právo, jejich formování závisí především na stupni celkového vývoje společnosti“²²⁴ – proto je jim ve všech procesech přiznáván stěžejní význam a musí být vždy veden v souladu s nimi, protože jen tak, lze dosáhnout spravedlivého a ospravedlnitelného výsledku. Vzhledem k významu, jež je

---

²²⁰ Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-11].

²²¹ Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-11].

²²² Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction - Mediation. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Bristol: Family Law for the Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2012 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/guide28mediation_en.pdf, str. 55.

²²³ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 56-62.

²²⁴ ZÁHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5, str. 43.

zásadám přisuzován si na tomto místě zajisté zaslouží věnovat větší pozornost a obsah jednotlivých zásad ovládajících proces mediace si detailněji přiblížit.

1. Zásada dobrovolnosti mediace

Dobrovolnost účasti na mediaci je podstatou mediace. V teorii se setkáme s různými definicemi mediace, jež se od sebe budou v různé míře odlišovat. Ve většině případů však budou mít alespoň jeden znak shodný, a tím bude právě zdůraznění její dobrovolné povahy. Dobrovolnost mediace znamená, že rodiče nesmí být žádnými subjekty nikterak donucováni k urovnání vzájemných konfliktů prostřednictvím mediačního jednání. Rodiče by měli být pouze upozorněni na existenci této možnosti řešení vzájemných sporů a měly by jim být poskytnuty veškeré potřebné informace o mediaci. Konečné rozhodnutí o jejím využití či nevyužití závisí zcela na jejich vůli. Účast na mediaci by neměla být podmínkou pro zahájení případného návratového řízení před soudem.²²⁵

V některých státech, mimo jiné i v České republice, je možné nařídít účast na prvním mediačním sezení a pokusit se vzniklé spory urovnat touto smírnou cestou. Je důležité říci, že v takto uložené povinnosti není spatřován rozpor se zásadou dobrovolnosti mediace. Dobrovolnost je v těchto případech zachována, jelikož strany, třebaže jejich vstup do mediace není zcela dobrovolný, ji mohou následně kdykoliv ukončit a nemusí svůj spor v rámci mediace urovnat.²²⁶

2. Zásada informovaného souhlasu

Tato zásada spočívá v poskytnutí všech nezbytných informací o mediačním řízení tak, aby rodiče mohli učinit informované rozhodnutí. Informace by měly v první řadě objasnit rodičům smysl mediačního řízení a jeho zásady. Dále by měly být poskytnuty informace týkající se metody mediace, která bude v daném případě použita, informace týkající se samotného postupu v mediaci a případně by rodiče měli znát možné náklady, které budou povinni nést. Subjekt zajišťující mediaci by též měl rodičům vysvětlit vztah mezi mediací a soudním řízením a zároveň, že využitím možnosti řešit spor prostřednictvím mediace není omezena možnost přístupu k řízení před soudem.²²⁷

---

²²⁵ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 56-57.

²²⁶ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013. ISBN 978-80-87785-00-3, str. 56.

²²⁷ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 57.

3. Zásada vhodnosti mediace pro konkrétní případ

Zcela jistě ne každý případ rodičovských sporů ústící v mezinárodní únos dítěte je vhodným pro řešení v rámci mediace. Na druhou stranu ale nelze ani vymezit konkrétní kritéria, jejichž naplnění by automaticky znamenalo vhodnost případu k mediaci. Proto je důležité ke každému případu a jeho okolnostem přistupovat individuálně a na základě jeho individuálního posouzení vyhodnotit, zda je možné dosáhnout jeho úspěšného vyřešení prostřednictvím mediačního řízení. Pokud bychom však přece jen chtěli určit kritéria, která mohou mít vliv na vhodnost případu pro mediaci, můžeme alespoň jako příklad uvést samotnou ochotu rodičů k řešení sporu prostřednictvím mediace, přílišnou názorovou vyhraněnost rodičů pro mediaci, možnou existenci domácího násilí či zneužívání dítěte, nezpůsobilost v důsledku užívání alkoholu či jiných návykových látek.²²⁸

4. Zásada neutrality, nezávislosti, nestrannosti a spravedlnosti

Každá z uvedených zásad postihuje jiné hledisko mediačního řízení, i přesto spolu velmi úzce souvisejí. *Spravedlnosti* mediačního řízení se docíluje tím, že je vedeno způsobem, při němž všechny strany mají stejnou příležitost se mediace účastnit a je jim zajištěna rovnovážná dohodovací pozice (například by měla být respektována žádost užívat při jednání svůj mateřský jazyk). Zásady nestrannosti a nezávislosti jsou požadavky kladené na osobu provádějící mediaci. *Nestrannost* vyžaduje, aby mediátor „nenadržoval“ některému z účastníků mediace a k oběma přistupoval stejně.²²⁹ Z toho zároveň vyplývá požadavek osobní nezainteresovanosti na konečném řešení záležitosti.²³⁰

Nejobtížněji definovatelným pojmem je *neutralita*, která je často zaměňována s nestranností. Neutrállost mediátora se týká jeho vztahu ke stranám sporu. Pro to, aby mediátor byl stranami vnímán jako neutrální osoba, by například neměl v průběhu vedení mediačního jednání na sobě dávat znát známky větších či menších sympatií s jednou nebo druhou stranou sporu nebo pouze jedné ze stran neustále dávat za pravdu v jejích tvrzeních, postojích; těchto a dalších srovnatelných situací by se měl mediátor vyvarovat.²³¹

²²⁸ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 47-48.

²²⁹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 58.

²³⁰ POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 61.

²³¹ POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 61.

5. Zásada důvěrnosti mediace

Pro dosažení účelu mediačního řízení je stěžejní, aby všechny informace, které budou v jeho průběhu sděleny, byly důvěrné. Právě důvěrnost je klíčovým předpokladem k tomu, aby strany jednaly zcela otevřeně a bez obavy, že by případné návrhy mohly být užity v jejich neprospěch v řízení před soudem. Například opuštěný rodič, který by se vyjádřil v tom smyslu, že by souhlasil s tím, aby dítě zůstalo ve státě, který není státem jeho obvyklého bydliště, by mohl mít obavu, zda takové jeho sdělení nebude moci být vykládáno jako souhlas či smíření se s přemístěním nebo zadržením dítěte ve smyslu článku 13 odst. 1 písm. a) Haagské úmluvy.²³²

Účinným prostředkem k zajištění zásady důvěrnosti může být institut mlčenlivosti. Mlčenlivost spočívá v „*povinnost[i] mediátora zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem mediace, ať již dojde, nebo nedojde k uzavření mediační dohody.*“²³³ Tuto povinnost lze však rozšířit i na ostatní účastníky mediačního řízení, a to formou zakotvení závazku do smlouvy o provedení mediace. V některých státech může „rozšířená“ povinnost vyplývat přímo ze zákona.²³⁴

Ani zásada důvěrnosti, případně povinnost mlčenlivosti, však nemůže být zcela bezbřehá. I zde existují výjimky, které se budou týkat zejména oznamování podezření ze spáchání trestného činu.²³⁵

6. Zásada nejlepšího zájmu dítěte

Rozhodnutí rodičů přijaté v procesu mediace se bude bezprostředně dotýkat dítěte. Tuto skutečnost musí mít rodiče stále na paměti a rozhodnutí, která učiní, musí vždy být v nejlepším zájmu a pro blaho dítěte. V tomto ohledu by na rodiče měl působit i mediátor, jenž by jim měl neustále připomínat, že je to právě jejich dítě, respektive děti, o jejichž zájmy a budoucnost jde především.²³⁶

---

²³² Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 58.

²³³ POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 58.

²³⁴ POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 59.

²³⁵ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 60.

²³⁶ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 61.

7. Zásada informovaného rozhodování a náležitého přístupu k právnímu poradenství

Strany mediačního řízení by měly být seznámeny se svými právy a povinnostmi a zároveň by jim měly být objasněny důsledky jimi přijatých rozhodnutí. Tato poučení ve svém souhrnu zajišťují přijetí informovaného rozhodnutí, přičemž předpokladem jeho přijetí je získání relevantních právních informací.²³⁷

Rodinné spory jsou komplikované samy o sobě, natož když se k nim navíc připojí mezinárodní prvek. V těchto případech je pak zásadní, aby účastníci mediace měly přístup i ke specializovanému právnímu poradenství. To může zajišťovat či usnadňovat sám ústřední orgán nebo může být poradenství poskytováno specializovanými právními zástupci.²³⁸

8. Zásada mezikulturní kompetence

Tato zásada směřuje na požadavky na odbornou přípravu mediátorů. V případech mezinárodních únosů dětí, potažmo v mezinárodních rodinných sporech obecně, dochází ke střetu různých kultur, náboženství, hodnotových systémů a dalších obdobných aspektů. Mediátoři by měli být na tyto odlišnosti připraveni, měli by o nich být dobře informováni a přistupovat k nim s opatrností a potřebnou ohleduplností.²³⁹

9. Zásada minimálních požadavků na vzdělání mediátorů

Mediační řízení v případech mezinárodních únosů dětí musí vždy vést zkušení mediátoři, kteří musí splnit požadavky zvláštní odborné přípravy pro rodinnou mediaci.²⁴⁰ O požadavcích na odbornou přípravu mediátorů bude blíže pojednáno v samostatné podkapitole.

Mediace může být uskutečňována v různých formách – **modelech**. Stejně jako pro zásady, ani pro modely mediace neplatí absolutní shoda ve všech státech.

---

²³⁷ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 61.

²³⁸ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 62.

²³⁹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 62.

²⁴⁰ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 62.

Avšak existují některé modely mediací, které jsou ve věcech mezinárodních únosů dětí osvědčené.²⁴¹

Prvním modelem mediace je **mediace přímá a nepřímá**. O přímou mediaci se jedná v případě, kdy se obě strany mediace účastní sezení s mediátorem přímo a najednou, přičemž se může jednat buď o osobní setkání všech zúčastněných stran, nebo o setkání prostřednictvím některého z prostředků umožňujících komunikaci na dálku, například videokonference. Podstata nepřímé mediace naopak spočívá v tom, že se strany sporu během setkání s mediátorem vůbec nesetkají. Každá z osob se setkává výhradně s mediátorem a k vzájemnému kontaktu znesvářených rodičů vůbec nedochází. Pokud je to vhodné, lze tyto dvě formy mediace i kombinovat.²⁴²

Dalším modelem je **mediace samostatná a společná**. Rozdíl mezi nimi spočívá v počtu mediátorů, kteří vedou mediační jednání. U samostatné mediace vystupuje pouze jeden mediátor, kdežto mediaci společnou vedou mediátoři dva. Výhodou společné mediace je *de facto* zdvojnásobení zkušeností a znalostí mediátorů, což může ve výsledku vést ke zvýšení pravděpodobnosti úspěchu mediace. Jako nevýhoda může působit případná počáteční nesehranost mediátorů ve vedení mediačního sezení, obtížnější organizace mediačního sezení a dá se předpokládat, že společná mediace bude i nákladnější. Všechny nevýhody společné mediace pak opačně platí za výhodu mediace samostatné.²⁴³

Třetím modelem mediace je **mediace bikulturní, dvoujazyčná**, která spočívá v účasti dvou mediátorů, kdy každý z nich pochází ze státu a tím z kulturního prostředí právě jedné ze zúčastněných stran. Pokud se ve státech, z nichž strany mediace pocházejí, hovoří různými jazyky, je třeba, aby mediátoři zajišťovali tyto jazykové znalosti, přičemž alespoň jeden z nich musí na dobré úrovni ovládat i druhý z jazyků. Výhodou tohoto modelu mediace může být vysoký stupeň pocitu komfortu pro strany, který jim dodává právě skutečnost, že při jednání mají někoho, kdo pochází ze shodného kulturního prostředí, což pomáhá prohloubit i důvěrnost. Nevýhodou budou vyšší náklady a ztížení organizace mediace spočívající v obtížně dosažitelných vhodných mediátorech.²⁴⁴

---

²⁴¹ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 62.

²⁴² Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 9.

²⁴³ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 63.

²⁴⁴ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 64.

Mediace probíhá v několika **fázích**. U nás bývá mediace nejčastěji členěna následovně: zahájení mediace, získání informací, porozumění zájmům, hledání řešení, vytváření dohody a závěrečné slovo.²⁴⁵

Zahájení mediace je úvodní fází, ve které mediátor zúčastněným osobám představí a stručně vysvětlí podstatu mediačního procesu a jeho průběh, objasní svou roli v něm a především zdůrazní dobrovolnost účasti na mediačním řízení.²⁴⁶ To, jaký dojem ve stranách sporu zanechá první schůzka s mediátorem, může mít vliv i na samotnou úspěšnost či neúspěšnost mediačního procesu. Pokud budou strany z prvního mediačního setkání odcházet s pocitem naděje a víry ve smírné vyřešení jejich konfliktu, nepochybně je to aktivizuje a povzbudí do dalšího řešení záležitosti.²⁴⁷

Další fází je **získávání informací**, v níž mediátor přenechává iniciativu stranám a umožňuje jim vysvětlit a popsat, jak konflikt vnímají; veškerá sdělení a informace by přitom měla směřovat k mediátorovi.²⁴⁸ V této fázi je tedy hlavním „úkolem mediátora [...] naslouchat, otázkami podporovat klienty ve sdělování a otevřenosti a získat tak pro všechny zúčastněné maximum možných informací důležitých pro porozumění sobě i partnerovi.“²⁴⁹ Cílem není odhalit příčiny vzniku sporu a označit jejich viníka.²⁵⁰ Při skončení této fáze mediátor sumarizuje body, ohledně nichž mezi stranami panují rozpory. Z nich následně určí další předměty jednání a zároveň tím utváří jeho strukturu.²⁵¹

Třetí fáze mediačního procesu bývá označována jako **porozumění zájmům**. Jejím cílem je „opustit soupeřivé pozice a přejít k postupnému odhalování vlastních zájmů, motivů, hodnot, potřeb a porozumění partnerovi.“²⁵² Na konci fáze mediátor ze získaných informací vyhodnotí, co je společné pro obě strany, a to bude vytvářet základ při nalézání řešení a uzavření mediační dohody.²⁵³

Ve fázi **hledání řešení** je nejdůležitější vycházet ze zájmů a potřeb zúčastněných osob. Mediátor má v této fázi iniciovat vzájemnou spolupráci a tvůrčí přístup stran jednání, během něhož si budou předkládat různé varianty

---

²⁴⁵ HOLÁ, Lenka. Mediace a její průběh. *Právo a rodina*. 2006, 8(6). ISSN 1212-866X, str. 15-16

²⁴⁶ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 245, str. 16.

²⁴⁷ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 121.

²⁴⁸ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 121.

²⁴⁹ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 245, str. 16.

²⁵⁰ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 121.

²⁵¹ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 245, str. 16.

²⁵² HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 245, str. 16.

²⁵³ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 245, str. 17.

řešení sporu. Následně dochází k hodnocení nastolených možností řešení podle individuálních zájmů zúčastněných stran. V každém případě by konečná dohoda měla být v souladu se zájmy obou stran sporu a uspokojovat je.²⁵⁴

V případě, že zúčastněné strany v předešlé fázi dospějí k vzájemné shodě a doberou se k dohodě, jež bude přijatelná pro obě strany, nastává další fáze mediačního procesu, a to **vytváření a sepsání dohody**, která může mít rozličnou podobu – písemnou, ústní, dočasná dohoda a další. Dohoda musí být „*vyvážená, realistická, konkrétní, dosažitelná, časově omezená, měřitelná.*“²⁵⁵ Dohoda uzavřená stranami v rámci mediace není přímo vykonatelná. K takovému účinku dohody je třeba, aby byla schválena soudem. Mediační dohoda sama o sobě rovněž nevytváří překážku věci rozhodnuté, tudíž i po jejím uzavření je možné iniciovat řízení před soudem.²⁵⁶

Závěrečné slovo mediátora slouží především ke zhodnocení celého mediačního procesu, spolupráce s klienty a především výsledky, jichž bylo mediací dosaženo.²⁵⁷

6.2 Rodinná mediace

Mediace v záležitostech týkajících se rodinných vztahů je jedním z typů mediace, jež je v praxi velmi hojně využíván.²⁵⁸ Její zvláštnost je dána právě existencí rodinných vazeb, které mají velice důvěrnou povahu.²⁵⁹ Rodinnou mediaci lze charakterizovat jako mediaci, „*kteřá řeší rozvodové a porozvodové situace, péči o děti, majetkové vztahy v rodině, otázky vícegeneračního soužití a majetkové a dědické spory v rámci rodiny.*“²⁶⁰ Zjednodušeně a značně obecně řečeno je to mediace zabývající se „*řešením konfliktů vzniklých ve vzájemném soužití členů rodiny [...].*“²⁶¹ Velmi hezkou myšlenkou vystihující podstatu tohoto typu mediace je, že „*rodinná mediace působí jako most mezi osobami, které si mezi sebou vystavěly zed.*“²⁶² Rodinnou mediaci je možné vymezit i negativně, tj. co jí není. Rodinnou mediací není „*primární snaha o usmíření, soudem o vině*

²⁵⁴ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 128.

²⁵⁵ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 129.

²⁵⁶ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 130.

²⁵⁷ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 245, str. 17.

²⁵⁸ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 191.

²⁵⁹ HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4, str. 108.

²⁶⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3, str. 141.

²⁶¹ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 259, str. 107.

²⁶² HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 260, str. 142.

*na rozpadu vztahu, rozhodnutím mediátora o řešení výchovných, vztahových a majetkových věcí, prostředkem regulace státu a jeho institucí.*²⁶³

Cíl rodinné mediace je spatřován ve snaze o zlepšení vzájemných rodinných vztahů, pomoci při objasňování a eliminaci vzniklých problémů a sporů a dále naučit rodinné příslušníky vzájemné komunikaci o vzniknuvších problémech a snaze o jejich kolektivní řešení.²⁶⁴ **Předpokladem** pro rodinnou mediaci je zejména ochota stran vzájemně komunikovat a být otevřen přijímání nových informací a nezbytný je zájem na nalezení řešení daného problému.²⁶⁵

Vedle pojmu „rodinná mediace“ se v literatuře často objevují i pojmy jako je „rozvodová mediace“ nebo „mediace v partnerských vztazích“. V našich podmínkách se rodinná mediace chápe v širším slova smyslu tak, že zahrnuje i rozvodovou mediaci. Rozvodovou mediaci tak lze chápat jako podskupinu, kategorii rodinné mediace.²⁶⁶

I v oblasti rodinné mediace se uplatňují **zásady**, z nichž o většině můžeme říci, že odpovídají zásadám platným pro mediaci obecně, jak byly rozebrány výše. I zde je kladen důraz na mediátorovu **neutralitu** a jeho kontrolu nad celým procesem mediace.²⁶⁷ Do popředí je stavěno především **blaho dítěte** a jeho nejlepší zájmy, jež musí rodiče při tvorbě dohody vždy respektovat a rozhodovat tak, aby dítěti nebyla způsobena újma. S tím úzce souvisí i další zásada rodinné mediace, a sice **odpovědnost rodičů za přijaté rozhodnutí**.²⁶⁸

6.2.1 Účastníci rodinné mediace

Účastenství na mediaci lze rozlišovat v širším a užším smyslu. V širším smyslu jsou účastníky i subjekty, které nevykonávají přímý vliv na konečné rozhodnutí, nicméně procesu mediace se účastní, a to nepřímě. Účastenství v tomto smyslu se může týkat například soudu, orgánu sociálně-právní ochrany dětí a dalších. V užším pojetí se za účastníky mediace považují osoby, které se přímo účastní mediačního jednání a výsledek mediace je plně v jejich dispozici.²⁶⁹

Účastníky rodinné mediace v užším smyslu jsou nestranná a nezávislá osoba – **mediátor** a osoby, které řeší vzájemný spor – **klienti**. Za klienty jsou v rodinné mediaci považováni všichni rodinní příslušníci, zejména pak manželé či

²⁶³ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 259, str. 112.

²⁶⁴ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 259, str. 114.

²⁶⁵ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 260, str. 88.

²⁶⁶ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 259, str. 107-108.

²⁶⁷ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 260, str. 89.

²⁶⁸ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 259, str. 115.

²⁶⁹ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 259, str. 146.

partneři a jejich děti.²⁷⁰ Stěžejním úkolem mediátora při mediačním jednání je vedení vzájemné komunikace klientů, pro niž určuje pravidla, na jejichž dodržování následně dbá. Mediátor se během mediačního jednání snaží nashromáždit potřebné informace, analyzovat je a snaží se vést klienty ke spolupráci v průběhu jednání. Mediátor nese odpovědnost pouze za procesní stránku mediačního jednání, neodpovídá za konečné rozhodnutí, které klienti učiní. V moci mediátora dokonce není ani hodnocení navrhaných řešení ze strany klientů; mediátor se může stran hodnocení omezit toliko na zhodnocení možných důsledků řešení navrženého stranami.²⁷¹ Do této skupiny účastníků bychom mohli zařadit ještě zástupce klientů, kterými nejčastěji budou jejich právní zástupci. I ti mohou významně ovlivnit výsledek mediačního jednání, a to svými radami a informacemi poskytnutými klientovi, jehož zastupují. Tím spoluutvářejí konečné rozhodnutí.²⁷²

Specifickou problematikou je **účast dítěte** při mediaci. Možností, jak dítě zapojit do procesu mediace existuje několik. Dítě může být do procesu zapojeno přímo, to znamená, že se bude přímo účastnit mediačního sezení, nebo může být zapojeno nepřímo, tedy tak, že si mediátor promluví s dítětem o samotě a následně rodičům sdělí získané informace a názory dítěte. Který z těchto způsobů bude pro zapojení dítěte do mediace v daném případě vhodnější, by měl doporučit mediátor s ohledem na okolnosti konkrétního případu (například věk a vyspělost dítěte). Vzhledem k tomu, že v procesu mediace mají rozhodující slovo vždy jeho strany, tedy rodiče dítěte, je mediátor velmi významně omezen v možnosti ovlivnit jejich výsledné rozhodnutí; navíc je nutné dbát na požadavek neutrality mediátora. Mediátor by ale měl minimálně rodiče seznámit s postoji dítěte a vysvětlit jim hlediska významná pro jeho zájmy. Konečné rozhodnutí a obsah dohody však vždy bude záviset pouze na rodičích nezletilého dítěte.²⁷³

6.3 Specifika mediace v případech s mezinárodním prvkem

Na začátku práce, již v její první kapitole, byly uvedeny některé statistické údaje o vzrůstající tendenci počtu mezinárodních manželství. V důsledku uzavření takového manželství nedochází pouze ke spojení životů dvou lidí, ale pokud se

---

²⁷⁰ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 195.

²⁷¹ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 218, str. 11-12.

²⁷² HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 218, str. 12.

²⁷³ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-15], str. 69-70.

má jednat o spokojené a fungující manželství, mělo by se podařit propojit i jejich kultury. A právě neschopnost vzájemně akceptovat a přizpůsobit se kulturním odlišnostem mnohdy zapříčiňuje rozpad vztahu.

Rozdílnost kultur a hodnotových systémů jsou specifika, s nimiž se během mediace s přeshraničním prvkem bude nucen vyrovnat i mediátor. Mediátor v průběhu mediace nesmí lpět na hodnotách a zásadách, které jsou mu od narození vštěpovány a v nichž vyrůstal. Musí si zachovat neutralitu, která je pro řádné a spravedlivé vedení mediačního procesu nezbytná. Opět se tak vrátíme k základním zásadám ovládajícím mediační proces a jejich významu. „Kulturní neutralita“ z pozice mediátora je důležitá proto, aby se jedna ze stran, která bude mediátorovi z hlediska kulturních zvyklostí vzdálenější, neocitla v nevýhodnějším postavení, nezůstala nepochopena.²⁷⁴

V takto složitých situacích sehrává významnou roli příprava mediace a samotného mediátora. Dostatečná jazyková vybavenost mediátora je jednou z jeho velkých pozitiv. Pokud mediátor sám ovládá jazyk obou zúčastněných stran, snadněji si získává jejich důvěru. Skutečnost, že mediátor hovoří jejich rodnými jazyky, totiž v klientech vyvolává pocit porozumění, vyslyšení a pochopení jejich emocí. Ne vždy je však možné zajistit k mediaci mediátora hovořícího rodným jazykem alespoň jedné ze zúčastněných stran. V takovém případě bude třeba zajistit na mediačním jednání přítomnost tlumočnicka a na mediaci jej řádně připravit. Zejména je zapotřebí tlumočnickovi osvětlit základní zásady mediace a její průběh. Pokud je tedy potřeba k mediačnímu jednání přizvat i tlumočnicka bude příprava na mediaci, ale i celý mediační proces poněkud náročnější.²⁷⁵

Dalším aspektem zvyšujícím a utvrzujícím důvěru k mediátorovi je jeho hlubší znalost a v jistém slova smyslu užší vztah ke kulturnímu prostředí zúčastněných stran. Užší vztah mediátora k dané kultuře může vyplývat například z jeho dlouhodobějšího pobytu v dané zemi, není nezbytné, aby mediátor z daného kulturního prostředí přímo pocházel.²⁷⁶

V případech, kdy mediaci vedou dva mediátoři je vhodnější, aby v páru byla vždy zastoupena obě pohlaví, tedy aby pár tvořil muž a žena. I to působí na důvěru v mediační proces. Názornou ukázkou nám mohou být státy s islámskou

---

²⁷⁴ HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol. *Mediace a reflexe jejich aktuálních trendů*. Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-047-5, str. 362.

²⁷⁵ HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol., op. cit. sub 274, str. 363.

²⁷⁶ HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol., op. cit. sub 274, str. 364.

kulturou – jestliže by jednou ze stran mediace měl být muž vyznávající hodnoty islámské kultury a mediační jednání by měly vést dvě mediátorky, zcela jistě nebude tento fakt ze strany muže přijímán bez výhrad. Stejně významné na straně mediátorů je i zastoupení jejich různých povolání, to znamená, aby se vedení mediačního jednání účastnil například jeden mediátor psycholog a jeden mediátor s právním vzděláním.²⁷⁷

Do mediačního procesu mohou vstoupit kromě stran sporu i další subjekty, které mohou svým vlivem působit i na rozhodování stran. Takovými subjekty mohou být mimo jiné například kmenoví náčelníci, vůdci klanu či imámové.²⁷⁸

6.4 Mediace prováděná Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Počátky mediace na Úřadě sahají do roku 2009, kdy myšlenka jejího poskytování v případech mezinárodních únosů dětí vznikla.²⁷⁹ Důležité je upozornit, že Úřad neposkytuje mediaci podle zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nýbrž ji poskytuje jen v rámci výkonu sociálně-právní ochrany dětí.²⁸⁰

Mediace je Úřadem prováděna zpravidla ve formě tří několikahodinových sezení a je poskytována bezplatně. Bezplatnost se však nevztahuje na případné využití služeb tlumočnicka. Pokud je jeho přítomnost u mediace nezbytná, nesou náklady na jím poskytnuté služby klienti.²⁸¹ I mediátoři Úřadu jsou schopni poskytnout mediaci v několika světových jazycích. Konkrétně disponují možností vést mediační jednání v jazyce anglickém, německém, ruském a slovenském.²⁸²

Co se týká modelů mediace, využívá jich Úřad několik. Využívá především model přímé a nepřímé mediace, přičemž k provedení přímé mediace na dálku používá prostředky moderní techniky (tzv. on-line mediace); o tomto způsobu vedení mediace bude blíže pojednáno níže v podkapitole 5.4.1. Úřad se rovněž snaží zajišťovat model současně společného vedení mediačního řízení mediátorkou a mediátorem a dbá i na prosazování dvoujazyčného a bikulturního

²⁷⁷ HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol., op. cit. sub 274, str. 364.

²⁷⁸ HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol., op. cit. sub 274, str. 365.

²⁷⁹ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 4.

²⁸⁰ Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/letak_sekce2_mediace_A4.pdf.

²⁸¹ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 4-5.

²⁸² Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-16].

vedení mediace, je-li zajištění těchto modelů vedení mediace v možnostech Úřadu.²⁸³

Prvotní nabídka k využití mediace ze strany Úřadu zpravidla přichází současně s výzvou rodiče-únosce k dobrovolnému navrácení dítěte do státu, kde má své obvyklé bydliště. Mediace je však nabízena i v dalších fázích řešení případu. Nabídka je opakována jak před zahájením soudního řízení o návrat dítěte, tak i v jeho průběhu. Nabídnuta může být dokonce i po vydání soudního rozhodnutí o navrácení dítěte. V tomto případě bude účelem mediačního jednání dohodnout podmínky návratu dítěte do místa jeho obvyklého bydliště.²⁸⁴ Iniciativa k zahájení mediace může vzejít i ze strany rodičů nezletilého dítěte, kteří za tím účelem kontaktují příslušného pracovníka Úřadu. Pracovník Úřadu rodičům vysvětlí podstatu mediačního procesu, jeho základní zásady a posoudí vhodnost případu k mediaci. V přípravné fázi mediace provede pracovník s oběma rodiči tzv. před-mediační rozhovor. Ten slouží především rodičům k dotazování se mediátora na cokoli týkajícího se mediace a jejího průběhu a tím i k přípravě rodičů na samotné mediační jednání. Před-mediační rozhovor by se měl rovněž věnovat i případným překážkám, které mohou v mediačním procesu vyvstat a ještě v před-mediačním rozhovoru by strany spolu s mediátorem měly nacházet vhodná preventivní opatření.²⁸⁵

Pokud je případ vyhodnocen jako vhodný pro uskutečnění mediace a strany s jejím provedením vysloví souhlas, mediátoři navrhnou termíny, v nichž by bylo možné mediační sezení uskutečnit. Při výběru termínů mediátoři berou ohled na možnosti cestování, pracovní volno stran a další případné překážky v uskutečnění mediačního setkání. Jak bylo avizováno výše, Úřad se snaží, aby mediátoři vedoucí mediační jednání v případech mezinárodních únosů dětí byli různě profesně zaměřeni, byli jazykově vybaveni a vystupovali ve dvojici muž a žena. Není vyloučena ani možnost spolupráce s mediátory z cizích států, jejichž prostřednictvím bude zajištěna dvoujazyčnost a bikulturnost mediátorů. Strany mediace se díky tomu budou cítit mnohem komfortněji, jelikož přítomnost osoby z jejich rodné země jim dodává větší pocit důvěry už jen proto, že s ní mohou bez

---

²⁸³ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 4-5.

²⁸⁴ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 5.

²⁸⁵ Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-16]

problémů komunikovat ve svém rodném jazyce. Na Úřadu je pro účely mediace zřízena zvláštní místnost, která je vybavena veškerým potřebným zařízením.²⁸⁶

I při mezinárodní rodinné mediaci platí, že se jí kromě rodičů nezletilého dítěte mohou účastnit i další subjekty, kterými mohou být zejména právní zástupci stran, prarodiče nezletilého, případně též noví partneři rodičů. Kromě nich může mediační proces ovlivnit i ústřední orgán cizího státu, v němž žije druhý z rodičů. Ústřední orgán může být nápomocen zejména při jeho kontaktování a při doporučení účasti na mediaci. Významná je i participace uneseného dítěte,²⁸⁷ o níž bylo pojednáno již výše a na tomto místě je možné na tento text odkázat. V praxi Úřadu jsou děti do mediačního procesu zapojovány od šesti let jejich věku.²⁸⁸

Vzhledem k tomu, že mediační dohody v případech únosů dětí v sobě zahrnují mezinárodní prvek, budou nutně obsahovat i ujednání, která nejsou pro dohody uzavírané bez takového prvku běžná. Mediační dohoda bude typicky obsahovat ujednání týkající se zajištění vzájemného kontaktu dítěte s druhým rodičem, u něhož se dítě zrovna nenachází, bude upraven kontakt s dalšími rodinnými příslušníky a v souvislosti s tím bude ujednání obsahovat i rozložení nákladů, které bude třeba vynaložit na cestování dítěte. Předmětem dohody se může stát i sjednání místa obvyklého bydliště dítěte. Mediační dohoda však může obsahovat ještě mnohem specifitější ujednání. K takovým by se dalo zařadit kupříkladu sjednání opatření směřujících k uchování rodných jazyků a pěstování kultur obou rodičů.²⁸⁹

Výše bylo také řečeno, že k tomu, aby byla dohoda sjednaná v rámci mediace vykonatelná, je velmi často zapotřebí její schválení soudem. Soudy, respektive právní předpisy různých zemí, mohou klást různé požadavky na obsahové náležitosti mediačních dohod, aby mohly být uznány a stát se vykonatelnými. Za tímto účelem je důležitá spolupráce klienta s jeho advokátem, který by měl mít vědomost o požadavcích soudu – jakou dohodu daný soud přijme, k čemu zejména přihlíží a podobně – a v souladu s tím by měl svému klientovi poskytovat náležité informace a rady, jež povedou k uznání mediační dohody v obou dotčených státech. Advokáti stran se mohou případně o radu

---

²⁸⁶ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 5.

²⁸⁷ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 6.

²⁸⁸ Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-16].

²⁸⁹ HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol., op. cit. sub 274, str. 366.

obracet na právníka Úřadu, kterému byla daná kauza v rámci rozvrhu práce přidělena.²⁹⁰

6.4.1 On-line mediace

On-line mediace je využívána v případech velkých zeměpisných vzdáleností mezi stranami sporu, kdy je často zároveň také jedinou možností, jak stranám využití mediace umožnit.²⁹¹

Jak napovídá samotné označení, jedná se o mediaci, která je prováděna za pomoci moderních komunikačních technologií. Mediace může být provedena za použití telefonu (telekonference), videa (videokonference) nebo internetu (například e-mailová komunikace).²⁹² Úřad pro on-line mediaci využívá speciální program ZOOM, jež umožňuje uskutečňovat hovory v podobě videokonference. Mezi jeho velké výhody patří například možnost účastníky mediace v průběhu jednání od sebe oddělit do tzv. oddělených setkání. Před zavedením programu ZOOM byl v praxi Úřadu pro on-line mediace využíván běžně dostupný program Skype.²⁹³

Při on-line mediaci se její účastníci bezprostředně osobně nesetkávají, což náročnost mediace značně zvyšuje, protože mediátor ani strany sporu nemohou využít neverbální komunikace. Mediátor se tak musí soustředit zejména na intonaci, výšku a barvu hlasu, formulaci textu v e-mailu, volbu slov a další aspekty.²⁹⁴

6.4.2 Transformativní metoda mediace

V roce 2015 byla do praxe Úřadu zavedena nová metoda vedení mediace – tzv. transformativní metoda.²⁹⁵

Transformativní mediace je definována jako „proces, ve kterém třetí strana pomáhá stranám konfliktu změnit kvalitu jejich konfliktní interakce z negativní a destruktivní na pozitivní a konstruktivní, zatímco diskutují

---

²⁹⁰ PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí, op. cit. sub 217, str. 6-7.

²⁹¹ Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-16].

²⁹² HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 137.

²⁹³ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016, op. cit. sub 132, [cit. 2018-03-21], str. 19.

²⁹⁴ HOLÁ, Lenka, op. cit. sub 219, str. 137.

²⁹⁵ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015, op. cit. sub 150, [cit. 2018-02-08], str. 14.

*a procházejí nejrůznější témata a možnosti řešení.*²⁹⁶ Cílem mediátora by tedy měla být pomoc stranám konfliktu v přeměně – transformaci – nastalého sporu. Toho mediátor dociluje prostřednictvím snahy o „zmocnění“ a „vzájemné uznání“ stran.²⁹⁷ Zmocnění stran spočívá v podpoře jejich sebevědomí, vlastního rozhodování a posílení jejich schopnosti zápolit s překážkami, které je potkají.²⁹⁸ Vzájemné uznání stran spočívá v podpoře v porozumění druhého a jeho úhlu pohledu na předmětný spor.²⁹⁹ Mediátor „povzbuzuje [strany sporu – pozn. autorky] k plnému vyjádření jejich potřeb, emocí a samostatného rozhodování.“³⁰⁰

I v této metodě je důležité zachování neutrality mediátora. V transformativním modelu je však neutralita mediátora chápána o něco širěji. Jeho neutralita se vztahuje nejen na obsah mediačního jednání, ale i na jeho průběh. V transformativní mediaci je plně v režii stran rozhodnout i o tom, kdy a jak se budou věci dělat.³⁰¹ V „klasické“ mediaci průběh mediačního jednání řídí a usměrňuje mediátor. Fáze transformativní mediace tak nejsou dány a neodpovídají ani pravidelnému členění průběhu mediace, jak bylo uvedeno shora. Průběh mediačního jednání, a tím i jeho fáze, je závislý vždy na konkrétním případě a potřebách stran.³⁰²

Z výše uvedeného vyplývá, že transformativní mediace je zaměřena především na změnu, a to na změnu v kvalitě přístupu dvou osob k sobě navzájem a na schopnost řešit případné v budoucnu vzniklé spory.³⁰³ Proto si tato metoda neklade za svůj stěžejní cíl dosažení a uzavření dohody mezi stranami, i když její uzavření není samozřejmě vyloučeno. Strany mohou za úspěch mediace považovat třeba už jen to, že během mediačních sezení lépe pochopí danou situaci a své možnosti.³⁰⁴

6.5 Odborná příprava mediátorů

Vzhledem ke specifčnosti problematiky mezinárodních únosů dětí jsou kladeny na osoby, které mají přispívat ke smírnému vyřešení vzniklých sporů

²⁹⁶ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-221-4, str. 36.

²⁹⁷ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK, op. cit. sub 296, str. 38.

²⁹⁸ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK, op. cit. sub 296, str. 37.

²⁹⁹ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK, op. cit. sub 296, str. 38.

³⁰⁰ POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 64.

³⁰¹ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK, op. cit. sub 296, str. 39.

³⁰² POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 64.

³⁰³ POTOČKOVÁ, Dana, op. cit. sub 226, str. 64.

³⁰⁴ BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK, op. cit. sub 296, str. 38.

zvýšené nároky. Mediáci ve věcech mezinárodních únosů by proto měli vést výhradně zkušenými mediátoři v oblasti rodinné mediace, navíc se zvláštní odbornou přípravou pro mediaci mezinárodních únosů dětí.³⁰⁵

Mediátor musí disponovat sociálně-psychologickými a právními znalostmi, které jsou nezbytné pro vedení mediačního jednání. Mediátora sice nelze zaměňovat s právním poradcem a požadovat po něm, aby měl úplné právní vzdělání, nicméně měl by mít alespoň základní znalosti z této oblasti. Ty mu pomohou vnímat věci z širší perspektivy a zodpovědně vést mediaci. Dále musí být schopen posoudit, zda konkrétní případ je vhodný pro mediaci, zda stranám sporu nebrání některé okolnosti, aby se procesu mediace zúčastnily. Překážky, které by znemožňovaly účast osob v mediaci, mohou být například určitá forma mentální retardace, jazykové problémy a podobně. Mediátor musí být schopen také rozpoznat, zda v rodině dochází k domácímu násilí, případně v jaké formě, či zda dochází k zneužívání nezletilého dítěte. V těchto případech je pak důležité obzvláště pečlivě vhodnost mediace uvážit. Vzhledem k zakotvení zásady mezikulturní kompetence by odborná příprava mediátorů měla zahrnovat rovněž další rozvoj znalostí týkajících se různých kultur a opomenout nelze ani získávání a zdokonalování jazykových znalostí.³⁰⁶

Pečovat o další rozvoj již nabytých znalostí a dovedností mediátorů je důležité obecně; tato potřeba se netýká pouze oblasti jazykové a kulturní, jak je uvedeno shora. Za tímto účelem se tak Úřad od září roku 2012 až do listopadu 2015 podílel na projektu Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce, jež byl financován Evropským sociálním fondem. Projekt umožnil pracovníkům Úřadu načerpat nové informace, vědomosti a zkušenosti z cizích států, které budou moci dále šířit i v prostředí České republiky.³⁰⁷ V oblasti mediace s přeshraničním prvkem byli pracovníci Úřadu vysláni na odbornou stáž k německému ústřednímu orgánu, jehož dobrá praxe by měla být postupně přenesena i na území České republiky. Vzhledem k rostoucímu zájmu o mediaci na Úřadu mělo v rámci uvedeného projektu dojít k rozšíření týmu jeho mediátorů. Noví mediátoři měli být vyškoleni nejprve v základním mediačním výcviku, na

---

³⁰⁵ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 38.

³⁰⁶ Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Mediation, op. cit. sub 222, [cit. 2018-02-13], str. 38.

³⁰⁷ Úřad: Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/>.

který měl navázat nástavbový odborný seminář vykonaný u zahraničních mediátorů.³⁰⁸ K rozšíření řad mediátorů Úřadu následně skutečně došlo. V roce 2015 Úřad disponoval patnáctičlenným týmem mediátorů.³⁰⁹ V současné době působí na Úřadu více než dvacet mediátorů se základním i nástavbovým mediačním výcvikem.³¹⁰ Celkem tento tým zahrnuje dvacet dva mediátorů, přičemž zastoupení obou pohlaví je značně nerovnoměrné – pět mužů a sedmnáct žen. Z hlediska profesní kvalifikace tým tvoří jeden sociální pracovník, tři psychologové a osmnáct právníků.³¹¹

---

³⁰⁸ Úřad: Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce: Charakteristika hlavních cílů projektu. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/charakteristika-hlavnich-cilu-projektu/>.

³⁰⁹ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016, op. cit. sub 132, [cit. 2018-03-21], str. 19.

³¹⁰ Mediace, op. cit. sub 185, [cit. 2018-02-16].

³¹¹ Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016, op. cit. sub 132, [cit. 2018-03-21], str. 19.

Závěr

Mezinárodní únosy dětí, v právní terminologii však precizně protiprávní přemístění či zadržení dítěte ve státu odlišném od místa jeho obvyklého bydliště, jsou obzvláště citlivým tématem. Jsou obrovskou citovou a psychickou zátěží pro všechny zúčastněné strany, především ale pro nezletilé děti, které se stávají oběťmi konfliktů svých rodičů; ve vypjatých situacích se přitom ocitají bez vlastního přičinění a často také bez možnosti ji ovlivnit. Aby rodiče ušetřili sebe, ale zejména své ratolesti psychických i jiných útrap, měli by racionálně zvážit všechny dostupné alternativy řešení své složité situace, o těchto se informovat a nejednat zbytečně unáhleně. Právě ukvapené závěry a jednání často rodiče přivádí do ještě složitějších situací, které v lepším případě končí „pouze“ rozhodnutím civilního soudu o povinnosti vrátit se s dítětem do země původního bydliště, v horších případech může rodiči za takové jednání hrozit i trestněprávní postih.

Mimo jiné i k poskytnutí náležitých informací a doporučení slouží ústřední orgány zřízené ať už ve smyslu Haagské úmluvy nebo unijního nařízení Brusel II bis v každém signatářském či členském státu. Včasná a dostatečná informovanost rodičů o následcích, které jejich jednání může zapříčinit, je ideálním způsobem prevence mezinárodních únosů. Bohužel, jak naznačily i v diplomové práci použité případy z praxe, ne všichni rodiče dopředu přemýšlejí o tom, co mohou svým jednáním způsobit, natož aby se detailněji, ať už přímo kontaktováním pracovníků Úřadu nebo alespoň zprostředkovaně prostřednictvím zřízených internetových stránek Úřadu, seznámili s důsledky, které v souvislosti s jejich jednáním přicházejí v úvahu.

Jak diplomová práce rovněž ukázala, aktivity ústředních orgánů nejsou omezeny výhradně na snahu předcházet mezinárodním únosům, nýbrž jsou orgány, jež vyvíjejí činnost především v případech, kdy k mezinárodnímu únosu již došlo. Úkoly a činnosti ustaveného ústředního orgánu České republiky, jímž je již mnohokrát jmenovaný Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, vyplývající pro něj z mezinárodních a jiných právních předpisů při uskutečněním mezinárodním únosu byly detailně rozebrány ve čtvrté kapitole práce, která tak představuje jednu z jejích stěžejních částí. Na ni plynule navázala kapitola pátá, jež teoretická východiska zejména Haagské úmluvy prakticky demonstrovala za pomoci několika reálných případů z praxe Úřadu. Z obsahu obou dříve uvedených

kapitol práce lze vyvodit závěr, že v činnosti českého ústředního orgánu stran dodržování požadovaných postupů a povinností se nevyskytují žádné zásadní nedostatky nebo dokonce jejich úmyslné či neúmyslné porušování. Na druhou stranu se však také ukázalo, že teorie a praxe mohou být někdy vzájemně na míle vzdálené a že není pravdou, že by v každém státě byla dodržována obecná právní zásada *pacta sunt servanda*. Dalším poznatkem z předmětných kapitol je, že role Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí je v některých ohledech shodná, ať Úřad zastává funkci dožadujícího či dožádaného ústředního orgánu.

Práce rovněž poukázala na činnost, jež Úřad vykonává z pozice jednoho z orgánů sociálně-právní ochrany dětí, a sice na mediaci, kterou Úřad výlučně v případech, jež se týkají dětí, poskytuje. Autorka považuje mediaci za důležitou a velice přínosnou součást činnosti Úřadu, neboť právě tato představuje alternativu, jak předcházet soudním příjm o děti, jejich traumatickým zážitkům a zbytečně vyhroceným situacím. I z tohoto důvodu představuje kapitola věnující se smírnému řešení rodičovských konfliktů další ze stěžejních částí diplomové práce.

Pozitivně je třeba hodnotit snahu Úřadu o další zdokonalování své činnosti a zvyšování odbornosti svých pracovníků, a to prostřednictvím zapojování do různých projektů. V nedávné minulosti Úřad dokončil projekt s názvem Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce, o němž byla v krátkosti uvedena zmínka v rámci kapitoly věnující se mediaci. V současné době se Úřad zapojuje do dalšího projektu, který nese název Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Jeho cílem je posílit spoluúčast dětí na rozhodování v záležitostech, jež se jich bezprostředně dotýkají.³¹²

S ohledem na to, že další dílčí závěry jsou obsaženy v jednotlivých příslušných pasážích diplomové práce, zbývá jen uzavřít, že cíl vytyčený v úvodu diplomové práce, tedy blíže seznámit s Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí a jeho stěžejními úlohami v problematice mezinárodních únosů, považuje autorka za zdárně naplněný.

---

³¹² Úřad: Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/prava-a-participace-ditete-v-agendach-umpod/>.

Summary

Submitted diploma thesis dedicated to international child abductions aimed at The Office for International Legal Protection of Children (hereinafter referred to as “The Office”).

The first part of the diploma thesis is conceived as an introduction to the issue of international child abductions. It focuses on the relevant sources of the legal regulation of international child abductions. For example The Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction and European Union Regulation No 2201/2003 of November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000 (hereinafter referred to as “Brussels II bis Regulation”). The diploma thesis also explains the basic concepts of the monitored area for a correct understanding of the issue.

The second part of the diploma thesis deals with its main topic – The Office for International Legal Protection of Children. The introduction briefly outlines the historical development of The Office and the general characteristics of the agenda in which The Office carries out its activities. Also mentioned are the figures concerning the frequency of international child abductions in the Czech Republic. The Office acts as a Central Authority under a number of international conventions. Therefore, the next part analyzes the individual obligations that The Office for International Legal Protection of Children derives mainly from The Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction and from The Brussels II bis Regulation. The diploma thesis further describes in theory the procedures and activities of The Office, which practises on one hand the role of the requesting Central Authority, and on the other the role of the requested Central Authority. The diploma thesis also focuses on the evaluation of cooperation between The Office and the Central Authorities of a few selected states. The theoretical background regarding the tasks and activities of The Office is subsequently demonstrated by practical examples from the practice of The Office.

The final part of the diploma thesis is focused on the amicable settlement of disputes between the parents of the child. The diploma thesis deals with mediation as an alternative to the amicable and especially the non-judicial solution of mutual conflicts. It explains the essence of mediation, the basic principles under which it is controlled, its course and the specifics that appear in

mediation with an international element. The course of mediation by The Office for International Legal Protection of Children, including the introduction of some specific and newly introduced mediation methods into the practice of The Office, is described. Finally, the diploma thesis also provides basic information on the qualification requirements for people conducting mediation.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

1. BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ a Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-221-4.
2. DAVID, Roman. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika: mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty: rodina a základy rodinného práva*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 80-7182-076-8.
3. HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3.
4. HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6.
5. HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-015-4.
6. HOLÁ, Lenka, Michal MALACKA a kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2014, s. 361-368. Teoretik. ISBN 978-80-7502-047-5.
7. HRNČÍŘIKOVÁ, Miluše a Lukáš RYŠAVÝ. *Mezinárodní právo soukromé: procesní otázky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4546-5.
8. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-120-5.

9. KUČERA, Zdeněk. *Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy*. Brno: Doplněk, 2014. ISBN 978-80-7239-317-6.
10. MAGNUS, Ulrich a Peter. MANKOWSKI. *Brussels IIbis regulation*. Munich: Sellier European Law Publishers, c2012. European commentaries on private international law, v. 2. ISBN 978-3-935808-33-0.
11. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-504-6.
12. PFEIFFER, Magdalena. *Kritérium obvyklého pobytu v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Leges, 2013. Teoretik. ISBN 978-80-87576-84-7.
13. POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediálním procesem*. Praha: Alfom, 2013. ISBN 978-80-87785-00-3.
14. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní právo hmotné*. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7.
15. TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 5., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-546-6.
16. VESELÁ, Radomíra a František HURBIŠ. *Právní problematika mezinárodních únosů dětí: (monografie)*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2008. ISBN 978-80-7314-158-5.
17. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5.

Komentářová literatura

1. DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
2. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9.
3. SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9.
4. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
5. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-727-0.
6. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

Právní předpisy a další primární zdroje

1. Nařízení Rady (ES) 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.
2. Protokol č. 22 ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie o postavení Dánska. Úřední věstník C 115, 09.05.2008, s. 299-303, Celex: 12008E/PRO/22.
3. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.
4. Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., o sjednání Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

5. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
6. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.
7. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Sborníky

1. PÁVKOVÁ, Eva. Mediace na Úřadě pro mezinárodně právní ochranu dětí. In: PÁVKOVÁ, Eva, ed. *Mediace přeshraničních rodičovských sporů 2014: Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 13. - 14. 10. 2014 v Brně*. Brno: Tribun EU, 2015, s. 4–8. ISBN 978-80-263-0996-3.
2. PÁVKOVÁ, Eva, ed. *Mediace přeshraničních rodičovských sporů 2014: Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 13. - 14. 10. 2014 v Brně*. Brno: Tribun EU, 2015. ISBN 978-80-263-0996-3.

Časopisecká literatura

1. CIRBUSOVÁ, Martina a Romana ROGALEWICZOVÁ. Násilí v rodině a mezinárodní únos dítěte jako následek. *Právník*. 2014, **153**(9), s. 746–757. ISSN 0231-6625.
2. GLOGAROVÁ, Jana a Radka NOSKOVÁ. Mezinárodní únosy dětí po novele občanského soudního řádu. *Právní fórum*. 2009, **6**(5), s. 189–195. ISSN 1214-7966.
3. HOLÁ, Lenka. Mediace a její průběh. *Právo a rodina*. 2006, **8**(6), s. 15–19. ISSN 1212-866X.
4. HOLÁ, Lenka. Mediace při řešení rodinných konfliktů. *Právo a rodina*. 2006, **8**(4), s. 9–14. ISSN 1212-866X.
5. JANOČKOVÁ, Michaela. Postavení ústředního orgánu dle Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Právní fórum*. 2009, **6**(8), s. 335–340. ISSN 1214-7966.
6. NOVOTNÁ, Věra. Jak správně aplikovat Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? *Právo a rodina*. LINDE nakladatelství, 2007, **9**(9) s. 1–7. ISSN 1212-866X.
7. PFEIFFER, Magdalena. Obvyklý pobyt v evropském rodinném právu. *Soudní rozhledy*. 2013, **19**(3), s. 87–89.
8. PROKOPOVÁ, Alena. Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1996, (2), s. 259 an. Dostupné ze Systému ASPI (ASPI ID: LIT10880CZ).
9. PTÁČEK, Lubomír. Styčný soudce ve věcech rodinného práva. *Právo a rodina*. LINDE nakladatelství, 2008, **10**(9), s.1–3. ISSN 1212-866X.

10. VLASTNÍK, Jiří. Dítě a právo. *Rodinné listy*. 2013, (10), s. 17 an. Dostupné ze Systému ASPI (ASPI ID: LIT216007CZ).
11. WILK, Adam. Mezinárodní únosy dětí. *Právní rádce*. 2007, (9), 18–20. ISSN 1210-4817.
12. ZAVADILOVÁ, Marta a Jana TURONŇOVÁ. Pravidla určování mezinárodní soudní příslušnosti dle nařízení Brusel II bis ve světle nejnovější judikatury Evropského soudního dvora. *Právní rozhledy*. 2010, 18(7), s. 246–252.

Soudní rozhodnutí

1. Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 4. 2009, ve věci ‚A‘, sp. zn. C-523/07.
2. Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010, ve věci *Barbara Mercredi proti Richardu Chaffovi*, sp. zn. C-497/10.

Důvodové zprávy

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Internetové zdroje

1. Details: Germany - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=92>.
2. Details: Slovakia - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=121>.

3. Details: Spain - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=124>.
4. Details: United Kingdom - Central Authority. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/states/authorities/details3/?aid=132>.
5. Glosář právních pojmů. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2017. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/glosar-pravnich-pojmu/>.
6. Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part I - Central Authority Practice. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Bristol: Family Law for the Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2003. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/abdguide_e.pdf.
7. Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction: Part II - Implementing Measures. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Bristol: Family Law for the Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2003. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/abdguide2_e.pdf.
8. Guide to good practice under Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction - Mediation. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Bristol: Family Law for the Hague Conference on Private International Law, Permanent Bureau, 2012. Dostupné z: https://assets.hcch.net/upload/guide28mediation_en.pdf.
9. HILGEMAN, Georgia K. *Impact of family child abduction* [online]. 2001, 27.08.2001. Dostupné z:

<https://extension.tennessee.edu/centerforparenting/TipSheets/Impact%20of%20Family%20Child%20Abduction.PDF>.

10. History of the United Nations. *United Nations* [online]. 2017. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations/index.html>.
11. Hodnotící zpráva k plnění závazků k mezinárodněprávní ochraně dětí při spolupráci se Španělským královstvím. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Komunikace mezi Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí a Ministerstvem zahraničních věcí ČR* [online]. 2016, 1. 7. 2016. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2186094/Hodnotici_zprava_Spanelsko_1._7._2016_anonym_CJ_rev.pdf.
12. Mediace. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/mediace/>.
13. Mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/letak_sekce2_mediace_A4.pdf.
14. More about HCCH. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/about/more-about-hcch>.
15. O Nejvyšším soudu: Soudci: Seznam soudců Nejvyššího soudu. *Nejvyšší soud* [online]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/%20seznam soudcu?Open&area=O%20Nejvy%C5%A1%C5%A1%C3%ADm%20soudu&grp=Galerie%20soudc%C5%AF&lng=.
16. Organizační struktura. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2017. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/organizacni-struktura/>.

17. PÉREZ-VERA, Elisa. *Explanatory Report* [online]. Madrid: Hague Conference on Private International law, 1982. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/upload/expl28.pdf>.
18. Právo styku s dítětem. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno, 2017. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/pravo-styku-s-ditetem/>.
19. Status of Treaties: Chapter IV: Human Rights: 11. Convention on the Rights of the Child. *United Nations Treaty Collection* [online]. 2017. Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=ind&mtdsg_no=iv-11&chapter=4&clang=_en.
20. Status table: 28:Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction. *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>.
21. Statute of the Hague Conference on Private International Law. *Hague Conference on Private International Law* [online]. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/d7d051ae-6dd1-4881-a3b5-f7dbcaad02ea.pdf>.
22. Únosy dětí: Jak postupovat při únosu dítěte do České republiky. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/unosy-deti/postup-pri-unosu-ditete-do-cr/>.
23. Únosy dětí: Jak postupovat při únosů dítěte do zahraničí. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/unosy-deti/postup-pri-unosu-ditete-do-zahranici/>.
24. Úřad: Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/prava-a-participace-ditete-v-agendach-umpod/>.

25. Úřad: Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/>.
26. Úřad: Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce: Charakteristika hlavních cílů projektu. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/urad/rozvoj-partnerstvi-v-oblasti-mezinarodni-spoluprace/charakteristika-hlavnich-cilu-projektu/>.
27. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2008. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_UMPOD_2008.pdf.
28. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2009. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_UMPOD_2009.pdf.
29. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2010. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2010.pdf.
30. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2011. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2011.pdf.
31. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2012. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2012.pdf.

32. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2013. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2013.pdf.
33. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2014. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2014.pdf.
34. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2015. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2015.pdf.
35. Výroční zprávy o činnosti Úřadu: Zpráva o činnosti za rok 2016. *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí* [online]. Brno. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/vyrocní_zpravy__106/Zprava_o_cinnosti_2016.pdf.
36. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2005: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2006, 31.07.2006. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20554191/4007rr3.pdf/07deeb04-6658-4b76-bf31-26a4c4c6aafb?version=1.0>.
37. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2014: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2015, 01.10.2015. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20554227/1300691502.pdf/2d1cd176-fb5a-4dff-af70-66bb8ee71f8f?version=1.0>.
38. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2015: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2016, 03.10.2016. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/47411902/1300691602.pdf/3543b462-a5ee-403e-8bf0-eae5b155a0c2?version=1.1>.

39. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2016: Sňatečnost. *Český statistický úřad* [online]. 2017, 03.10.2017. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45964328/1300691702.pdf/87dae09a-4bdf-4b2f-9f6d-1442dd3fc9a8?version=1.0>.

Ostatní

1. European union agency for fundamental rights and council of europe. *Handbook on European law relating to the rights of the child*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. ISBN 978-92-871-9917-1.
2. Evropská společenství. *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II*. 2005.
3. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Problematiky mezinárodních únosů dětí: Jak řešit problematiku mezinárodních únosů dětí*. Česká republika, 2009.
4. PLÍVOVÁ, Viktorie. *ÚMPOD slaví 80 let činnosti: Tisková zpráva*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010.
5. PTÁČEK, Lubomír. *Přeshraniční únosy dětí: mezinárodní konference ČAK, JA a ERA "Mezinárodní právo v rodinné praxi"*. Praha, 2010.
6. Rozhodnutí Rady 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.
7. *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

Příloha: *Žádost o navrácení ve smyslu Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí*

- 1 -

**REQUEST FOR RETURN
ŽÁDOST O NAVRÁCENÍ**

Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of
International Child Abduction
Haagská Úmluva z 25.10.1980 o občanskoprávních aspektech
mezinárodních únosů dětí

**REQUESTING CENTRAL AUTHORITY
OR APPLICANT
DOŽADUJÍCÍ ÚSTŘEDNÍ ORGÁN
NEBO NAVRHOVATEL**

**REQUESTED AUTHORITY
DOŽÁDANÝ ORGÁN**

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
(Office for International Legal
Protection of Children)
Silingrovo namesti 3/4
602 00 Brno
Czech Republic

Concerns the following child(ren) who will attend the age of 16 on
Týká se dítěte (dětí), které dovrší 16 let dne

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....

NOTE : The following particulars should be completed as far as possible
POZN.: Následující kolonky je nutné vyplnit co nejúplněji

**I. IDENTITY OF THE CHILD AND ITS PARENTS
TOTOŽNOST DÍTĚTE A RODIČŮ**

**1. CHILD
DÍTĚ**

Name and first names .....
Příjmení a jméno

Date and place of birth .....
Datum a místo narození

Habitual residence before the removal or retention .....
Obvyklé bydliště před únosem nebo zadržením .....

Passport or identity Card No., if any .....
Cestovní pas nebo občanský průkaz, pokud ho má

Description and photo, if possible (see annexes) .....
Popis popř. fotografie (viz přílohy)

**2. PARENTS
RODIČE**

**2.1 Mother
Matka**

Name and first names .....
Příjmení a jméno

Date and place of birth .....
Datum a místo narození

Nationality .....
Státní příslušnost

Occupation .....
Povolání

Habitual residence .....
Obvyklé bydliště .....

Passport or identity card No., if any .....
Cestovní pas nebo občanský průkaz, pokud ho má

2.2 Father

Otec

Name and first names .....
Příjmení a jméno

Date and place of birth .....
Datum a místo narození

Nationality .....
Státní příslušnost

Occupation .....
Povolání

Habitual residence .....
Obvyklé bydliště .....

Passport or identity card No., if any .....
Cestovní pas nebo občanský průkaz, pokud ho má

2.3 Date and place of marriage .....
Datum a místo uzavření manželství

II. REQUESTING INDIVIDUAL OR INSTITUTION

(who actually exercised custody before the removal or retention)

DOŽADUJÍCÍ OSOBA NEBO ORGÁN

(která skutečně vykonávala právo výchovy před přemístěním nebo zadržením)

Name and first names .....
Příjmení a jméno

Date and place of birth .....
Datum a místo narození

Nationality .....
Státní příslušnost

Occupation .....
Povolání

Habitual residence .....
Obvyklé bydliště .....

Passport or identity card No., if any .....
Cestovní pas nebo občanský průkaz, pokud ho má

Relation to the child .....
Poměr k dítěti

Name and address of legal adviser, if any .....
Jméno a adresa případného právního zástupce .....

**III. PLACE WHERE THE CHILD IS THOUGHT TO BE
MÍSTO, KDE SE DÍTĚ PRAVDĚPODOBĚ NACHÁZÍ**

4.1 Information concerning the persons alleged to have removed or
retained the child
Údaje o osobě, která dítě pravděpodobně zadržela nebo přemístila

Name and first names .....
Příjmení a jméno

Date and place of birth .....
Datum a místo narození

Nationality .....
Státní příslušnost

Occupation .....
Povolání

Last known address .....
Poslední známá adresa

Passport or identity card No., if any .....
Cestovní pas nebo občanský průkaz, pokud ho má

Description and photo (see annexes) .....
Popis, popř. fotografie osoby (viz přílohy)

4.2 Address of the child .....
Adresa dítěte .....

4.3 Other persons who might be able to supply additional information
relating to the whereabouts of the child
Jiné osoby, které by mohly podat další informace o pobytu dítěte

.....
.....
.....
.....

**IV. TIME, PLACE, DATE AND CIRCUMSTANCES OF THE WRONGFUL
REMOVAL OR RETENTION
ČAS, MÍSTO DATUM A OKOLNOST NEOPRÁVNĚNÉHO
PŘEMÍSTĚNÍ NEBO ZADRŽENÍ**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**V. FACTUAL OR LEGAL GROUNDS OF THE REQUEST
SKUTKOVÉ NEBO PRÁVNÍ DUVODY NÁVRHU**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**VI. CIVIL PROCEEDINGS IN PROGRESS
PROBÍHAJÍCÍ OBČANSKOPRÁVNÍ ŘÍZENÍ**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**VII. THE CHILD IS TO BE RETURNED TO:
DÍTĚ JE TŘEBA NAVRÁTIT:**

a.
Name and first names .....
Příjmení a jméno

Date and place of birth .....
Datum a místo narození

Address .....
Adresa

Telephone .....
Telefon

b.
Proposed arrangement for return of the child
Navrhovaný způsob navrácení dítěte

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**VIII. OTHER REMARKS
DALŠÍ POZNÁMKY**

.....
.....
.....
.....

**IX. LIST OF DOCUMENTS ATTACHED
SEZNAM PŘÍLOH**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Place .....
V

Date .....
Dne

Signature and/or stamp of the requesting Central Authority and applicant
Podpis a/nebo razítko dožadujícího ústředního orgánu a navrhovatele

.....